

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Elogia Societatis Iesv Sive Propugnaculum: Pontificum,
Conciliorum, Cardinalium, Antistitum, nec non
Imperatorum, Regum, Principum & aliorum Virtute,
Religione, omniq[ue] Literatura illustrium (etiam ...**

Gomez, Cristobal

Antverpiæ, 1681

4. Cl. Antistites.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38486

CLASSIS IV.

AB ANTISTITIBVS.

1. **A**S. THOMA A VILLANOVA Archiepiscopo Valentino Augustiniano, qui nunc ab Alexandro VII. in Sanctorum Pontificum adscriptus Catalogo, eximia Vita Sanctitate, & miraculis, & doctrina illustris. Is Valentia fundatum Societati Collegium adeo amavit, & in pretio habuit, ut si quem ex nostris Patribus amoveri Valentia cerneret, amanter exposculet, Auxilia sibi detrahi. Ita Par. 1. Hist. Societ. lib. 15. num. 78. Eo quod (prosequitur nosler Nicolaus Lancicius) nostrorum hominum opera ad omnes Episcopalis muneris functiones, cum Sacerdotibus communes, perpetuo magna cum commendatione, & suarum ovium ingenti utilitate, ac profectu vteretur, & sua cum illis consilia communicaret, ac si non Antistes esset doctissimus (libris præclaris typo vulgaris celebris) sed unus ex infimo Cleri gradu. Moriturus vero cum quamdam haberet in nominibus pecuniam (nam fere aliam non habebat quàm pauperum manus) eius partem ampliolem Collegio Valentino legavit: ratus illi hominum Catui copiosorem eleemosynam donandam, per quos viderat, & plures adduci ad Christianam pietatem animas Catholicorum, & Hereticorum ad Christi Oule. Ita Lancicius cit. Tom. 2. Opuscul. Spiritual. Opusc. 17. cap. 4. num. 198.

Societas
Auxilium
Antisti-
tum.

2. A FRANCISCO BANDINIO Archiepiscopo Senensi, qui de Paschasij nostri virtute, & industria celebre testimonium dedit, auxiliumque ei, Civitatisque ab Ignatio Parente Sanctissimo petit his literis. Ea est (inquit) Paschasij Vestri, at potius nostri vitæ integritas, & morum suavitas, ut omnibus gratus, iucundusque sit, mihi vero gratissimus: & in eo munere, quo hic fungitur, est adeo vehemens, ut summa eius cum laude, oculos omnium in se conuertat. Nam verbis hortatur, exemplis iuvat, humilitate allicit, charitate ad bene, beateque

Laudatur
in filio Pa-
schasio: &
alij desi-
derantur.

Matth. 9.
37.

Consultit
ciuitatum
saluti, Dei-
que honori.

viuendum inflammar. Verum quia, vt ait Dominus, messis quidem multa est, operarij autem pauci, optarem summo-
pere vt eum vos, quemadmodum par est, adiuuaretis: quod facile consequemini, si duos, aut saltem vnum ex Socijs
Veltris huc miseritis. Quapropter Vos etiam, atque etiam rogo, vt huic honesto meo desiderio morem geratis. Hoc si feceritis profecto cognoscetis vos huius Ciuitatis saluti, Deique honori consuluisse. Quod vos summopere cupere certo scio. Reliquum est, vt sciatis me vobis quibuscum-
que rebus potero nunquam defuturum. Valete. Senis
18. Kalend. Septemb. 1540. Hæc ille Par. 1. Hist. Soc. lib. 2. num. 92.

Excitata à
Deo cum
refrixisse
charitas
videbatur.
Matth. 24
12.

Imitanda
proponitur
Granaten-
sibus Ec-
clesiasticis.

Eius Oran-
di via pro-
batur.

3. A PETRO GVERRERO Archiepiscopo Granatensi, qui nostra Instituta cognorat, multumque probarat Tridenti, & Academia; & Ordinibus omnibus gratum fuisse Societatis aduentum. Is vbi cum ex Academia esset nemo qui pollutioribus iuuentutem literis erudiret, hanc scilicet Prouinciam Societatis hominibus reseruabat, quibus in eam Urbem ingressis Curiones Archiepiscopus omnes, & qui Sacerdotijs, & fortunis Ecclesia sese alebant conuocauit, affatusque, monuit, Societatem IESV tum potissimum à Deo excitatam, cum refrixisse charitas videbatur: proinde studendum esse cuique suas vt accuratè partes ageret, ne ad eas agendas desideraret externos: quos ipsos cum pro sua Deus bonitate Granatam quoque misisset dandam esse operam, vt eos imitari studerent. Deinde Patrum tenuitati, inopieque cognita re frumentaria ac nummaria prospexit tam prompta benignitate, vt præcepto obedientie imposto, ab se peti quidquid necessarium foret, iuberet. Potestatem insuper Sacerdotibus fecit ea condonandi peccata, quæ suæ de more cathedre reseruarat, maiora præter hæc beneficia, & adiumenta pollicitus, quod cumulatissimè præstitit. Orandi viam de Ignatij formula vsque eo probauit, vt publice eam deprædicaret: ac pro concione quondam de secessu disputans Christi Domini in desertum tanquam ad exercitia spiritualia dixerit secessisse. Ita Par. 1. Hist. Soc. lib. 14. num. 86. Et Par. 2. Hist. eiusdem

eiusdem Societ. lib. 4. num. 179. lego ab Eodem Archiepiscopo Granatensi Societatem, esse Arborem ex bonis fructibus cognoscendam.

Arbor ex fructibus cognoscenda.

AB EODEM : *In vexatione Societatis tanquam confessiones retentis. Granata hæc exorta tempestas occasione Concionis Ramirezij nostri. Consulitur in tam ancipiti, cæcaque causa à bonis viris Archiepiscopus Guerrero: is que docuerat Ramirez, disertè affirmat, imò sponte sua Præsides omnes sacrorum Ordinum, ac doctissimum quemque tota ex Urbe conuocat, in eoque concilio doctrina eadem approbatur, ut refertur Par. 2. Hist. Soc. lib. 2. num. 131. * Sed dolens maximè Præsul pientissimus, quod plebs blateronum Societati semper infensa, cum ei nihil labis posset inurere, que in eius moribus euinceretur, labes criminorum hominum velut fracto sanctioris confessionis sigillo, seu aggere, effusas sacrilego ausu, & euulgatas conaretur impingere; ideoque tum nominis, tum agnominis omen implens zelo aequè ac potestate armatus, effusam perditorum infregit audaciam, & de suggestu ingestam Societati calumniam diluere aggressus in hæc verba, suam plene Panegyri planè mentem aperuit. Quidquid (inquit) de criminum ad aures sacratissimè creditorum euulgatione vulgatum est, palmare mendacium esse certò comperimus, ijque de quibus insolens eiusmodi calumnia disseminatur, ij sunt, ac tam probatæ virtutis, ut au sim dicere, confundat me Deus, ni optimi sunt, ex omnibus, quorum vel à primis annis consuetudine vsus sum. Agitate iam, cum ijs agite, ad eos accedite, quam vitæ exercent rationem, qui demum ipsi sunt penitus perscrutantes agnoscite, ac ipso discetis experimento, quam verus, & absque fuce vos sim allocutus in præsens: calumniam vero palmarum adeò, qua viros tanta pietate insignes perperam incessistis, quomodo diluetis, & quo tandem pacto eorum existimationi, ac nomini facietis satis, quos tanti sceleris, qualis est auricularis confessionis sacrilega euulgatio infectos esse voluistis. Faxit Deus, ut qui à superiori loco iniuriosi imposturam execrandam adeò in bibulas audientis conciones*

Defenditur ab Archiep. Granatensi.

Eius filij optimi, & probatæ virtutis.

Et pietate insignes.

aures infuderunt, effusam diuini iudicis iram experti ad inferiora, seu inferna Tartari non deturbentur. Non enim ignoranter peccant, qui cum bene norint, & coram nobis quem protulimus sensum amplexi sint, & citra quaestionem esse ingenuè professi sint, eundem pro concione dilacerant, & nobis inuitis, & inauditis alienam famam, sed propria infamia, discerpere contumeliosi ac prorsus falsi contendunt. *Hæc ille apud Euseb. Tom. 3. vir. Illustr. Soc. fol. 219. in vit. P. Ioan. Ramirez §. 5.*

*Epistola
Nuncij
Apost. con-
solantis
Societatem
in vexa-
tione Gra-
natensi.*

4. A LEONARDO MARINO, tum Episcopo Abbæ, dein Archiepiscopo Lanciani, Nuncioque Apostolico ad Hispaniarum Regem, ex Sacro Prædicatorum Ordine, qui ad consolandos socios in vexatione relata, sequentem ad Borgia[m] Epistolam dedit: Multum (inquit) doloris attulit mihi res Granatensis, non Confessarij Societatis causa. Is enim quod Deo debebat, præstitit, ut remedium tot Sacrilegijs afferretur: neque aliter agere poterat, cum ea sit Dei ipsius regula, quæ nequaquam, ut aduersarij calumniantur, auocat homines à confessione, sed ad eam aduocat. Non enim recta est via aduocandi ad Sacramenta, si patiaris, aut dissimules, ut peccata, & Sacrilegia per ipsa Sacramenta committantur; sed si coneris, ut per administrationem rerum à Deo sanctarum à peccatis Christiani liberentur, & iustitiam, sanctitatem, gratiam Dei consequantur. Quod mihi dolorem attulit inconsiderantia fuit concionatorum, qui quod laudare, ac fouere debuerant, id deformare, & opprimere maluerunt. Ceterum, Pater, memineris nunquam Dæmonem in Ecclesia non seminasse Zizania, ut inter se ipsos Christi sectatores committeret, idque non per manifestam impietatem conatum, sed zeli obtentu, & simulatione pietatis. Quemadmodum in præsentia zeli specie moueri videntur Christiani quidam, Religiosique professi ad Societatis tranquillitatem turbandam. Quod mea quidem sententia nihil est aliud, quam opponere se præsidijs, quæ in hæc tam periculosa tempora comparauit Deus Ecclesiæ suæ. Iste

*Matth. 13
25.*

vero

vero aduersantium zelus, haud quaquam zelus est Domini, sed admodum carnalis: cui quantumuis personam spiritus velint imponere, reuera zelus est contentionis, non quarens quæ Dei sunt, sed quæ per Societatis existimationem detrahi putant sibi. Itaque & hîc locum habet, quod dixit Aposto-
 lus: cum sit inter vos zelus, & contentio, nonne carnales estis? 1. Cor. 3. 3.
 & secundum hominem ambulatis? Nunquid diuisus est Christus? Cor. 3. Quid est Paulus, quid Apollo! quid Dominicus sanctus, quid sanctus Franciscus? Nonne ministri Dei sunt, cuius & ipsa Societas est? Proinde absistant dissidium facere inter Societates, Sodalitatesque vnus & eiusdem Domini. Recordentur quod dixit Dominus Apostolis, qui prohibebant alios dæmonia eiicere in nomine IESV, Qui non est aduersum vos pro vobis est. Mar. 9. & illud Apostoli: siue 39. per occasionem, siue per bonam voluntatem, Christus annuncietur, & in hoc gaudeo, sed & gaudebo. Ad Phil. 1. 18. Philip. 1. siue 1. 18. & inconsulta Iosue æmulatio pro Moysè, cum monuit eum, vt duos illos prophetare in castris prohiberet. Cui Moy-
 ses dixit: Quid æmularis pro me? quis tribuat, vt omnis populus prophetet, & det eis Dominus spiritum suum? Num. 11. 29. Num. 11. Si bene Sanctorum in Schola horum Magistrorum didicissent, scirent profecto Societatem foueri debere: eique fouendo obsequium præstari Deo. Ceterum nolo hæc viros Societatis commoueat: nolo quidquam eorum intepescat ardor. Sustinuit semper Ecclesia, electique eius hoc bellum, non à Tyrannis modo, & confessis Christianæ religionis hostibus, sed ab ijs quoque, qui sanctitatem profitebantur. Proinde teneant locum suum, neque hæc exagitatio, quamuis ab hominibus Religiosis orta videatur, perturbet. Plura dicerem, si per otium liceret. Quanquam scio à Deo exercitatis hominibus nihil esse opus exhortatione mea. Dominus noster in gratia sua te conseruet. Oliuarij V. Kalendas Iunij anno Domini 1558. seruus R. V. & filius Episcopus Marinus Nuncius. *Ita Par. 2. Hist. Soc. lib. 2. n. 133.*

*Societas
contra fal-
sos rumores
propugna-
tur.*

5. * A FERDIN. VALDES Supremo tunc Quaestore, dein Archiepiscopo Hispalensi, literis ad Caesar-Augustanos Quaestores: Quoniam (inquit) rumor increbuit hic, alibi que Caesar-Augusta, aliisque in Urbibus Aragonij Regni aliquos è Societate IESV viros apud Sacrae fidei Quaestores in vinculis detineri, mendatium, quo pietas, & potestas eorum Ordinis impotentius impetitur ad fraudem, & perniciem plurimorum, è re esse censuimus in id enixius incumbatis, vt Praesules, ceterosque viros primarios, quos monendos esse censebatis sine strepitu, sed omni data opera moneatis, à veritate alienum omnino, quod vulgus immurmurat Societatis viros nostris carceribus mancipatos, quin imo ij sunt simul omnes, ac eorum singuli, vt tum moribus, tum operibus sibi gloriosi, Deo obsequentes in studio, studioque absolutissimæ sese virtutis exercent. Datis Vallisfol. Pridie Idus Iunij, anno à partu Virg. 1558. Ita apud Euseb. vit. B. Borg. lib. 2. cap. 31. fol. 172.

*Socij ope-
ribus sibi
gloriosi, &
Deo obse-
quentes.*

*De Socie-
tatis inno-
centia te-
stimonium.*

AB EODEM: Qui cum in Hispania Regnis aliqui spargerent Theatinos (ita Societatis homines vocabant) Luthero ipso deteriores, auctoritate publica diluendam infamiam ratus, egregium de pietate Societatis edidit testimonium. Id è falsis rumoribus Deo lucrificante, vt familia huius innocentia ad abolendas & praesentis, & praeteriti suspensiones temporis, seuerissimi illius iudicij testificatione tum maxime palam fieret. Ita Par. 2. Hist. Soc. lib. 2. n. 124.

*Societas
emissa ca-
litis ad
horum
temporum
ruinas re-
paranda.*

*Eius filij
Antistitum
coadiutores
primaque
Instrumenta
diuinae
gloriae.*

6. A BARTHOL. DE MAERTYRIBVS Archiepiscopo Bracharensi ex generosa S. Dominici familia illustri germine, Praesuleque omnibus Evangelicae sapientiae luminibus claro. Is vt primum designatus Antistes est ad Lainium Generalem ita scripsit: Se multis ab annis sanctae eius Familiae summa deuotione & dilectione deuinctum esse: quam proculdubio crederet calitis emissam ad horum miserabilium temporum ruinas & calamitates reparandas. Itaque cum primum adactus esset (vere enim adigendus ex obedientia fuit) à Praeside suo onus Ecclesiae Bracharenfis subire, mentis oculos coniecisse in Patres Sacrae Societatis,

tatis, tanquam in primos Coadiutores suos in opere Domini, primaque instrumenta diuinæ gloriæ in partibus illis egentissimis. Proinde precari ne sibi Pater in hac re velit deesse. Ecclesiam Bracharensis, sicut primatum obtinet in Lusitania, ita latitudine regionis, & innumera multitudine Ecclesiarum Parochialium primam esse : atque adeo quamplurimos populos in summa egestate doctrinæ, & exempli, & ipsum Cleri Ordinem nimium iacere. Aliquot igitur, nimirum decem, aut duodecim, & ad pueros edocendos, & ad conscientiarum nodos explicandos, & ad concionandum attribuat, donec Collegium numeris omnibus pro opibus suis absoluat. Ita in eadem Par. 2. cit. lib. 4. num. 150. Et num. 151. additur:

Desiderantur ad puerorum educationem, & ad alia munia.

His ad Lainium perscriptis Sacerdotes duo., vnum non Sacerdotem à Patribus Lusitanis impetrat, & Bracharam præmittit: Antistes enim Olyssipone tunc erat, vbi demum consecratus est, administrationemque sui muneris ad lustrandam Diœceseos partem, quæ propter locorum asperitatem maximè laborabat, inchoaturus comitem secum Ignatium Azebedium, (postea Martyrem inclytum) cum altero Patre duxit: in eaque peregrinatione, ita Ignatius, itemque socius priuata virtutis studium, publicæque salutis industriam intelligentissimo probarunt Antistiti, vt vbi Bracharam venit, rem Collegij maturarit, cum ibi nulla vsque tunc admissa esset Religio, ne dum Dominicana.

7. AB HISPALENSI Archiepiscopo, qui præ ceteris laudibus Societatis Mirari se, dixit, quod inter tot ex ea Concionatores tam lubricis temporibus, nemo vnus eorum deprehensus esset, minus orthodoxum quid docere. Sic Ibid. lib. 5. num. 8.

Eorum constantia in orthodoxa fide docenda.

8. A DANIELE BRENDONIO Archiepiscopo Moguntino: Qui cum affigeretur publice libellus, quo ciues admonebantur, vt cauerent IESUITAS, qui per nomen instituende iuuentutis ad eam deprauandam venirent, & cum multi e Dynastis, & Canonico- rum Concilio nostrum in Urbem reluctarentur ingressum, auresque Archiepiscopi assidue obtunderent, omnibus hoc ille responsi dabat:

M

Vos

Societatis
in Mogun-
tiam in-
gressum
contra op-
positores
propugnat
Archiepif.

Vos non fertis vt quisquam præscribat vobis, ne quos libitum vobis est, ditione vestra recipiatis. Quæ igitur ratio est, præscribere vt vos velitis mihi, ne ditione mea, quos animo meo placet, excipiam. Deinde, vos fertis me, qui tamen agnosco, nec inficior, multis modis meo muneri me deesse; & hos igitur ferre, quos recte suo munere functuros speramus. Postremo quid iniquius est, quam sparsis incerto auctore voculis infestis aurem præbere, cum tam multa læta, ac fausta auditoribus certis audiantur? Aliquid, si potestis, firmum, ac verum proferte, tum viderimus, quid facto sit opus. *Hac Moguntinus Antistes Ibidem lib. 5. num. 177. Et diuina benignitate fauente, & præter omnium opinionem, summa etiam Canonicorum Voluntate tandem exceptum Collegium est.*

Eius laus,
& estimatio.

9. AB HIERON. LOAYSA ex sacro Prædicatorum Ordine, doctrina, virtuteque nobili, primo Peruuia iam tum ante Societatem natam Archiepiscopo. Qui cum eam recentem, vt prorsus incognitam, Peruuia aditu arcuisset; iam palam se errore deceptum profitens, Vehementer (aiebat) formidare, ne pœnas Deo, ob eam iniectam moram perfolueret. Quæ præterea de ipsamet Societate, deque vtilitate per eam publicè allata deprædicaret, quia supra modesti scriptoris materiam sunt, nihil est quod scribantur. Ita factum. Ibid. lib. 4. num. 340.

Morientis
Silicæi de
Societate
iudicium.

10. A IOANNE SILICÆO Archiepiscopo Toletano, qui licet Societati dum viueret insensissimus, tamen fama erat, eum cum animam ageret, quo tempore incorrupta solent esse iudicia, aperte professum, Se ad eam diem falsis præoccupatum sermonibus in errore versatum, sique vita maneret longe aliter posthac Societatem habiturum. Ita Par. 2. Hist. Soc. lib. 2. num. 139.

Mutat suorum
exemplum
Ciuitatis
mores.

11. A PETRO DE CASTRO Archiep. Granatensi qui non sine magna Societatis commendatione aliquando affirmavit, Ciuitatis faciem præclaro Sodalium nostrorum exemplo mirum in modum mutatam, prauasque consuetudines in præclara iam pietatis abiisse opera. Ita in Annal. Soc. ann. 1603 fol. 177.

12. A BRA-

12. A BRACHARENSI Archiepiscopo, Praefecto Ecclesiae no-
strae monente, Vt nostrorum in Catalogo, qui sacrum maiori
 in sacello facturi erant, nomen quoque suum adscriberet. Et
 cum ad operandum tardius aliquando accessisset, culpa reum se fas-
 sus, veniam supplex postulare non erubuit. Ita Ibid. fol. 99.

Archiep.
 Bracharen-
 sis in So-
 cietatem
 benignitas

13. A IOANNE BORGIA Noui Regni Granatensis Archiep.
 & B. Fran. Borgia nepote, vna cum Regio Senatu, à Rege Philippo
 enixe petente, Triginta illuc è Nostris mitteret, qui barbariem,
 inscitiam, Idolorumque cultum penitus insitum ex multa-
 rum Nationum animis stirpitis euellant, non aliter ac ip-
 sam Ciuitatem Regni totius Caput Nostri, auspice Deo, ab
 improuissima in optimam conuerterunt. Sic in Annal. Soc.
 ann. 1606. fol. 230.

Expeditur
 ad Noui
 Regni re-
 formatio-
 nem.

14. A LEOPOLITANO Archiepiscopo Polono non semel pro-
 fitente, Se si quid in studio pietatis profecisset, Societatis in-
 stitutionibus profecisse. Ita in Annal. Soc. ann. 1596. fol. 57.

Sub eius In-
 stitutione
 in pietate
 profectus.

15. A IULIO CASARE RICHARDO Archiepiscopo Ba-
 riensi, Nuncioque Apostolico in Sabaudia, qui summum Pontificem
 de statu illorum tractuum certiore faciens, magnam se offerre oppor-
 tunitatem rei bene gerendae, dixit: Si aliquot è Societate viri docti
 eò proficiscantur, qui manantem in dies latius Caluinianam
 pestem reprimant, & labentem, aut iam pene collapsam rem
 Catholicam restituant. Probauit Pontifex Consilium, octoque
 in eam expeditionem postulauit. Ita Ibidem fol. 769.

Societas
 reprimat
 Caluinia-
 nam pe-
 stem.

Et laben-
 tem rem
 Catholicam
 restituit.

16. A GILBERT. GENEBRARDO Archiepiscopo Aquensi,
 viroque, ac Scriptore doctissimo lib. 4. Chronic. Vbi asserit, Excita-
 tam à Deo Societatem ad aedificandum, quo tempore Satha-
 nas ad diruendum, focios praecelara pro Religione gessisse,
 quotidieque gerere. Ita apud Paul. Leonard. Apolog. pro scient.
 Med. Par. 2. n. 84.

Excitata à
 Deo ad a-
 edificandum
 qua sata-
 nas diruit.

17. A MATHIA HOVIO Archiepiscopo Mechliniensi, Cum
 in Concilio Mechliniensi, cui intererant Prouinciales Episcopi, in-
 ter cetera decretum esset, vt Catechismus conscriberetur vnus per to-
 tam deinceps Prouinciam explicandus, Huius id negotij commisit

Testima-
nium Honij
de studio
nostrorum
in catechi-
zando.

Societati. Illa vero optimi Antistitis desiderio per Ludouicum Makeblidium impigre, cumulateque satisfecit. Ita in Imag. 1. sac. Soc. lib. 3. cap. 3. f. 354. Et postea cap. 6. f. 771. affertur celebre eiusdem Honij testimonium de nostro Catechizandi studio, quod huiuscemodi verbis luculenter commendat. Docet tristes experientia per bellorum, & heresim tempestates præteritas, ruri præsertim, deperditam esse rerum diuinarum, & ad salutem necessariarum cognitionem, maxime in pueris, & iuuenibus hac tempestate natis. Quare pergratum nobis accidit studium Venerandorum Patrum Societatis IESV, quos intelleximus pro suo in animarum salutem zelo, ad pagos, qui tuto accedi possunt, passim excurrere: & rudem populum, ac præsertim iuuentutem, doctrinis ad integritatem fidei, & probitatem morum instituere. Quod vt pium est opus, & hoc tempore, hisque locis pernecessarium, optimis quibusque Pastoribus, & populi Præfectis acceptum esse non dubitamus. Vt autem maior hinc fructus surgat, & plures Deo per dictos Patres lucrifiant, obsecramus in Domino, & nihilominus districtè præcipiendo mandamus, omnibus Pastoribus quorumcumque locorum Diæcesis nostræ, ad quos forte dictos Patres venire contigerit, vt ipsos benigne suscipiant, & in suas Ecclesias gratanter admittant, populum, & præsertim iuuentutem ad eosdem audiendos conuocent; & tam ipsi, quam Domini temporales eosdem in hoc pio Officio adiuuent, quandocumque, & quibuscumque poterunt modis.

Laudatur
Societas in
Borgia
Generali.

18. * A IOANNE DE RIBERA Archiepiscopo Valentino ac Patriarcha Antiocheno, literis ad Nuncium Apostolicum, quibus ille commendat electionem B. Borgiæ in Generalem Societatis, cum ingenti vtriusque laude. Cum (inquit) de P. Francis Borgiæ sanctitate mecum ipse cogitarem, non vulgarem fuisse mihi persuasi, cumque venerari, ac colere quamuis indignus optaui. Sic enim existimabam Deum non sine causa illum tam illustri Ordinis Præpositum Generalem constituisse, eo maxime tempore, quo Societas IESV postquam instituta recens fuisset

Eius pia, &
prudens
viuendi
ratio.

fuiſſet confirmanda erat, atque in ſua tam pia prudentique viuendi ratione ſtabilienda. Haud enim Chriſtiani pectoris eſt credere, Deum cum tam vigili prouidentia oculo in omnes religioſas familias, quæ ſunt veluti quædam publica doctrinæ, & ſanctitatis æraria, excubet, has verasque diuitias, quibus Societas Ieſu maxime affluit, ei commiſſurum, qui non eas prudenti, fidelique cura adminiſtraturus eſſet. Nam vt pro certo habere debemus, B. P. Ignatium ſingulari diuinæ gratiæ munere in publicam mortalium vtilitatem huius Ordinis fundamenta ieciſſe, ita nefas eſt dubitare, ad ipſum perſiciendum, expoliendumque eadem diuina gratia minime fuiſſe deſtitutum, cum vtrumque Dei Opus ſit, & poſtremum hoc maioris momenti ac ponderis, quam primum; vt eiufdem Societatis incrementa teſtantur. Aptè enim de illa dici poteſt illud Prophetæ, vineam de Ægypto tranſtulisti, eiecisti gentes, & plantaſti eam. Plurimum quidem B. P. Ignatius laborauit in huius vitis palmitibus quærendis, at non minoris laboris fuit eam in rebus aduerſiſſimis conſeruare, atque ab hoſtibus, qui in illam vndique veluti facta manu concurrerunt, tueri, atque defendere, dum tam latè radices extenderet; vt totum plane terrarum Orbem impleret, quod certe iam cernimus. Quod ſi abſque Chriſtianæ pietatis, ac prudentiæ iniuria in dubium reuocare non licet ſanctitatem eius, qui Ordinem hunc primus inſtituit, ac veluti genuit, peperitque, nihilo minus certe eximiam eius virtutem, qui illum cum in tenera adhuc ætate eſſet, educauit, & glorioſiſſimè auxit, atque amplificauit, &c. Hæc Archiep. & Patriarcha, Societatis, & Franciſci noſtri amantiſſimus literis ad Nuncium datis 23. Auguſt. ann. 1608. ex Hiſpano idiomate Latine fideliter conuerſis.

Eſt publicum doctrinæ & ſanctitatis ærarium.

Cuius fundamenta in publicam vtilitatem iecit Ignatius.

Vitis eſt filiorum palmitibus auctæ, Pl. 79. 9.

Et licet ab hoſtibus impetita.

Radices per totum orbem extendit.

19. AB STANISLAO CORNEOVIO Archiep. Gneſnenſi, legato nato, Regni Poloniæ Primate, primoque Principe in Epift. ad Baronium, quæ habetur initio 4. Tomi Annal. Ubi probat Societatem contra Lutherum erectam, Equique Troiani inſtar his verbis.

Ordo clarissimus.

Contra Lutherum instar Equi Troiani erectus.

Cum Lutherus hæresis suæ virus effundere cœpisset, quò maxima Europæ pars infecta fuit, quodque sectas innumeras inter se admodum dissectas peperit: excitatus fuit clarissimus Societatis IESV Ordo, qui cum alijs pro Ecclesia laborantibus hac pestifera lue mortalium animos liberaret, ex qua plurimi viri Dei spiritu pleni, omnique genere scientiæ, ac doctrinæ instructi tanquam ex Equo Troiano prodierunt.

Hæc ille apud Auendaño in Epithal. Sacro differ. proæm. n. 74.

Inuitantur Socij ad scribendum contra Arrianos.

Societas in scribendo præclara:

Bellatrix strenua contra hæresim.

Excitata ad id diuinitus in Ecclesia.

Latitia Archiep. Gnesnensis ob admisum Collegium Callisense.

Ad novos errores confutandos. Ecclesiasticamque disciplinam restaurandam.

Societas commedata in Ignatio Parente.

AB EODEM (vel fortè Altero) Gnesnensi Archiep. qui non semel ad Rectorem Vienens. ac Prouinc. Austriae datis literis hortatus est, ut stylum aduersus impietatem Arrianam passim à Polonia reuiuiscentem restringerent, his præter cetera magnificis ad literam verbis: Nos sane à Societate vestra, quæ hæctenus non pauca præclare scripsit, tanquam bellatoribus strenuis, & ad certamen hoc decertandum diuinitus in Ecclesia Catholica excitatis, furorem, ac rabiem insanorum hominum rectius, quam à quoquam alio retundi, ac reprimi posse existimauimus. Itaque Prouinciam illam Ordini vestro, nostro iudicio maxime propriam ad vos deferendam nobis esse statuimus. Ita Par. 3. Hist. Soc. lib. 1. n. 106.

AB EOD. STANISLAO: Qui ubi probatum à P. Generali Collegium Callisense cognouit, miris letitijs exultans, eique gratias persudiosè agens, inter cetera hæc adscribit. Nihil mihi hoc tempore gratius, nihil iucundius accidere potuit. Nunc demum enim sperare incipio vberimos in Archidicæcesi mea fructus tam ad confutandos nouorum dogmatum errores, ab eorumque tenebris plurimos hominum ad veritatis lucem reducendos, quam ad Ecclesiasticam disciplinam, quæ ex suo cursu plurimum recessit, noua ista quasi plantatione restaurandam, atque conseruandam. Ita Par. 5. Hist. Soc. Tom. 1. lib. 3. num. 64.

20. A IOANNE BAPTISTA CORDOBA Episcopo Vichensti (cuius in Diocesi Minoressa sita est) & electo Dertudensi, qui Minoressa in Ecclesia B. Lucia, antea valetudinario pauperum, ubi SOCIETA-

CIETA-

CIETATIS IESV auctor Ignatius pœnitentiæ duxit exordium ad memoriam pœnitentiæ illius sempiternam, & eiusdem SOCIETATIS gloriam, lapideam pyramidem præclara cum inscriptione erigendam curauit in hunc modum. Ignatio de Loyola Bertrandi filio Cantabro, Clericorum SOCIETATIS IESV Parenti: qui anno ætatis suæ trigesimo in arce Pampelonensi cum Gallis acriter pro patriæ defensione pugnavit; & acceptis mortiferis plagis, ijsque singulari Dei ope curatis, incensus desiderio adeundi loca sancta vrbis Ierosolymorum, dedit se in viam voto castitatis obstrictus, & relictis armis, quæ tanquam miles secum portarat, ijsque in æde B. Virginis Montis-ferrati suspensis, sacco vestitus, ac penè nudus, cœpit superioris vitæ peccata deslere, & vt nouus Christi miles inedia, lacrymis & oratione semetipsum vlcersci. In memoriam tantæ rei, Deiq; gloriam, honorem, & splendorem SOCIETATIS eius Ioannes Baptista Cordoba Valentinus Episcopus Vichensis, ac Dertudensis electus pro suo in ipsius Patris sanctitatem, atque eius Ordinem amore hunc lapidem hoc in loco collocandum curauit, vt sanctissimo viro, cuique vniuersa Christiana Respublica multum deuincta est. Sixto 5. Rom. Pont. & Catholico Rege Hispaniarum maximo Philippo II. Sic in vlt. S. Ign. Latino græca per P. Georg. Mayr cap. 3. fol. 27.

Cuius vitæ primordia Minoressa sculpuntur in marmore.

21. A B^{no}. CONVERSINO Electo Britouoriensi, Vicecamerario Almae Vrbis, eiusque districtus Generali Gubernatore, qui, reclamantibus, strenueq; repugnantibus aduersarijs in primæuam SOCIETATEM, perhonorificam de Ignatij, & sociorum Innocentia sententiam tulit, in hæc verba. Vniuersis, & singulis, ad quos præsentis nostræ litteræ peruenerint, salutem in Domino. Cum Reipublicæ Christianæ multum intersit, vt eos, qui in agro Dominico vitæ exemplo, & doctrina plurimos ædificant in salutem: & item illos qui è conuerso potius superfeminare videntur Zizania, publicè notos esse: & nonnulli rumores sparsi essent, & delationes ad nos factæ, de dogmatibus, & conuersatione vitæ, & spiritualibus exercitijs, quæ alijs conferunt,

Sententia Præfecti vrbis de Ignatij, & sociorum innocentia.

ferunt, Venerabilium Virorum, Dominorum Ignatij de Loyola, & sociorum videlicet Petri Fabri, Claudij Iaij, Paschasij Broët, Iacobi Laynez, Francisci Xavier, Alfonsi Salmeronis, Simonis Roderici, Ioannis Codurij, & Nicolai de Bobadilla Magistrorum Parisiensium, presbyterorum sæcularium Pampilonensis, Gebennensis, Seguntinensis, Toletanensis, Viscensis, Ebredunensis, & Palentinensis respectiue Diæcesis. Quæ quidem eorum dogmata, & exercitia, à quibusdam dicebantur erronea, superstitiosa, & à Christiana doctrina non nihil abhorrentia. Nos pro Officij nostri debito, ac speciali etiam mandato sanctiss. D.N. Papæ, circa hæc diligenter animaduertentes, quæ visa sunt ad plenioris causæ cognitionem opportuna inquisiuimus, si forte de quibus prædicti culpabantur, vera esse deprehenderemus. Quocirca examinatis primum quibusdam oblocutoribus contra ipsos, & consideratis partim publicis testimonijs, partim sententijs de Hispania, Parisijs, Venetijs, Vicentia, Bononia, Ferraria, & Senis, quæ in prædictorum Venerabilium Virorum Dominorum Ignatij, & sociorum fauorem aduersus eorum criminatores prolata fuerunt: & adhæc examinatis iudicialiter nonnullis testibus, & moribus, & doctrina, & dignitate omni exceptione maioribus tandem omnem murmurationem, & oblocutionem & rumores contra eos sparfos, nulla veritate subnixos fuisse comperimus. Quamobrem nostrarum esse partium iudicamus pronunciare, & declarare, sicut pronunciamus, & declaramus prædictum D. Ignatium, & socios ex prædictis delationibus, & susurris non solum nullam infamiæ notam, siue de iure, siue de facto incurrisse; verum potius maiorem vitæ, atque doctrinæ sanæ claritatem retulisse: cum certe videremus aduersarios vana & penitus à veritate aliena obiecisse, & contra, optimos viros, optimum pro illis exhibuisse testimonium. *Ita Par. 1. Hist. Soc. lib. 2. num. 52.*

22. A PHILIPPO ARCHINTO *Salassiorum Episcopo, & Alma Urbis Vicario, ad quem cum Ioannes de Vega Sicilia iam Prorex in Ignatij, Societatisque commendationem scripsisset, sic ipse rescripsit*: Pergratum quidem sibi fuisse commendationis Officium; sed ita si suum vicissim, cum commendaret Ignatium, & eius familiam, pari animi affectu, voluntateque susciperet; venia insuper postulata, si cum eo de Societatis amore certaret. *Sic Ibid. lib. 7. n. 1.*

Eximius Archinti amor erga Societatem

23. A BARTHOL. TORRES *Episcopo Canariensi cuius aurea est de Exercitiorum libello sententia, & de Societate opinio, & existimatio.* Testis (*inquit*) est Deus, quam ex voluntate mea acciderit, ut de Societatis IESV Exercitijs sententia mea postularetur. Cupio enim simpliciter, & Christiane quid in hac re sentiam, palam facere toti orbi terrarum. Ac primum ne quis existimet ex priuato me quoquam affectu loqui, aio me hominem de Societate IESV non esse: quanquam si serio essem virtutis cupidus, dudum in ea, vel in alia sanctarum Religionum versarer. Aio deinde, quamuis Doctorum è numero ipse sim indoctissimus, posse me tamen satis interrogationi propositæ respondere; cum & Societatem ab eius exortu nouerim, & pridem Salmantica cum Ignatio, deinde cum eius disciplinæ alumnis per familiariter egerim, diligenter obseruans, quo res Ordinis huius euaderent, oculis assiduè ipsa in facta coniectis, quæ minime patiuntur diuturnam fieri fallaciam. Aio præterea, ex qua die sanctam hanc Societatem noui, nullum vnquam errorem, crimenque compertum in hominibus, qui quidem verè ex ea essent. Nam rerum imperiti, ubi de Sacerdote quoquam forte rumor minus commodus exiit, de Societate esse eum loquuntur. Super hæc, nego quempiam verè ac perfectè exercitiorum posse vim existimare, nisi in ijs se ipse exerceat. Etenim cum tota referantur, ad inferendas virtutes in animis, & vitia extirpanda, nemo est, qui possit virtutis percipere vim gustumque sentire, nisi in ea prius elaboret. Vidi ipsemet homines doctos, qui Exer-

Turriani Episcopi Exercitiorum libelli commendatio.

Ad quorum rectam intelligentiã necessarius eorum usus.

citiorum res , cum tam claræ , Catholicæque sint , ex Euan-
gelio depromptæ , sanctisque Doctõribus , intelligere non
possent ; quas tamen , qui eas ad vsum referunt , negotio nullo
intelligunt. Nimirum longe aliud est , scire literas , ac res
percipere spiritus , quæ præter literas actionem , orationisque
vsum , ac virtutum postulant ceterarum. Me quidem profi-
teor Compluti ad eam formam exercitum , ac Deum testor ,
triginta annis , quibus versor in studijs sapientiæ , & permul-
tis , quibus Theologiam doceo , nunquam ad meam utilita-
tem didicisse tantum , quantum me exercitia diebus paucis
docuerunt. Quod si cuiquam Doctõrum , cui sua placeat
scientia , mirum fortasse accidat , experimentum appello ; ten-
tet idem , atque existimabit idem. Neque in obscuro est ratio
quod priora videlicet studia ad docendum , exercitia vero ad
agendum referebam : valdeque interest scire , vt doceas , ac
scire , vt facias. Adde cognitos mihi permultos , qui exercita-
tiones illas susceperunt , multisque me meorum auditorum cum
Religiosis , tum sæcularibus persuasisse , vt susciperent , nec ta-
men cognitum quempiam , qui non pietatis magnum inde
profectum retulerit , palamque prædicaret nihil omnino è
mortalibus rebus se voluisse ijs antelatum. Atque vtinam
quanti est ille thesaurus , tanti æstimare nossemus. Nam cum
tanti sit momenti oratio ac meditatio , propter rationem , ac
viam , quæ commodissima ibi traditur , multi per ea plus bre-
ui consequuntur , quam longo alij tempore ac labore , eo præ-
sidio destituti. In summa , qui cupiat nosse , quid exercitia
sint , pronuncio , aliud nihil esse , quam considerare attento ,
& quieto animo capita fidei , legem , ac præcepta Dei , eius-
demque beneficia , vitam , & mortem Christi : recognoscere
anteactam vitam , statuere de futura. Hostem vero gentis
humanæ , cum videat ingentia eorum ad pietatem emolu-
menta , machinas admouere omnes , vt è rerum natura tol-
lat. Verum vel inde apparet negotium esse diuinum , quod
insecutionibus proficit : quantoque acrius oppugnatur , tanto
fortius

*Omnes qui
experiri
sunt, lau-
dant Ex-
ercitia.*

*Quid illa
sunt!*

fortius conualescit. Simulque pronuncio Exercitia, quæque in eis continentur vniuersa & singula, auctoritate Apostolica comprobata esse, adhortante insuper Pontifice fideles, vt ijs vtantur, planeq; indignum esse viro sapiente affirmare Pontificem id comprobare, & ad id adhortari fideles, quod errores contineat. Nec dubito, quin si homines Societatis, quibus pro Christi amore gratiæ sunt ignominia, ad Sacrum Quæstorum Consilium aduersariorum referrent nomina in eos seuerè animaduèretur. Ceterum cum Sedes Apostolica Exercitia comprobaret; aio, ac pronuncio nemini fas esse, asserere in ijs errores esse, neque id agere, vt emendetur. Verum si quid forte (quod tamen non est) difficile deprehenderetur, id modo curandum, vt declaretur. Omnia ergo quæ in ijs sunt, vera & Catholica sunt: & contraria ijs, errores. Quæ vero obiiciuntur, vt alio in loco singillatim refutans ostendo, plane inania, multa etiam ridicula esse confirmo. *Hæc Torres, & alia multa, præsertim de hominibus in Societate doctis, fructuque per eam in Hispania, ac ceteris terrarum oris parto, cum disputasset: Illud (inquit) postquam nomen meum huic disputationi subscripseram, mihi succurrit. Qui se deprehendisse in Exercitijs errores dictitant, sine dubio diligentiam in ijs expendendis adhibere, at non minorem adhibuit Pontifex. At isti condemnant, Pontifex commendat. Respondeant ipsimet, vt rius auctoritatem me deceat sequi? Hæc ratio mea, inquit, sententia quemuis, qui modo sapiat, cohibere potest, ne posthac nisi ad commendationem libelli huius verbum audeat facere. Hucusque ille in Eadem Par. 1. Hist. Soc. lib. 13. à n. 34.*

Nefas est asserere, in eis quidquam erroris esse.

Quia commendantur à Pontifice.

AB EODEM TURRIANO; *Ille vir, doctrina nescio, an Sanctitate maior, qui vt primum Canariensis Episcopus nominatus est, litteras ad Borgiam Generalem tales dedit. Aueo vehementer, maxime venerabilis Pater, ne ignores, te à me deamari. Ira enim res habet. Nemo omnium est, in quem magis affectus sim, cui plus cupiam, tribuamque. Cæterum tempus*

Littera Turriani ad Borgiam.

*In quibus
Sociorum
opem ad
Canariam
postulat.*

incidit mihi permolestum : in quo consolationem & opem expeto ab Sancta SOCIETATE, quam suauissime semper dilexi. Res autem asperæ sunt, in quibus necesse est ad amicos confugas, eos maximè, quorum beneuolentia vno nixa est Christo IESV. Vere affirmo tibi, Pater, nunquam ausum me deliberata sententia Episcopatum optare, quamuis, vt hominem inanem, tentamenta eiusmodi & me vellicarent : quæ propitio Christo, perinde vt fæda irritamenta, repuli. Sed tamen ita factum est, vt Philippus Rex noster ac Dominus Canariensem mihi Ecclesiam imponeret. Assensum ego complures dies sustinui, dum venerer Deum, vt vtra pars honestior illi, & gloriosior futura esset, in eam inclinaret cor meum. In quo sanè indulgenter accepit me, & in summâ quadam animi æquabilitate constituit. At postremus timens, ac tremens ceruicem suppositi, orans Christum Iesum, vt ea susceptio fieret mihi materia laudandi eum, & ipsius crucem sequendi in sancta Canariensi Ecclesia. Illuc adire sine SOCIETATIS præsidio equidem nunquam ausim. Certum quippe habeo, amplius vnum ex ea Sacerdotem, quam triginta qualis ego sum, Episcopos profuturum. Ingens messis est, & ingens ad legendam apparatus. Siquidem Prætor, Iudices Quæsitores, qui recens decreti sunt, mecum omnes amore sunt coniunctissimi. Mihi autem decretum est, SOCIETATIS Patres in oculis semper ferre : quæque ad humanos vsus pertinebunt, in me procurationem recipio. Quin & duces mihi eos, rectoresque in rebus omnibus destinaui. Quod nisi præstem; tum me omnino vanum habeto. Accedit quod & earum apud Regem procuratores Insularum id ipsum ex me institerunt, SOCIETATEM vt eò ducam. Itaque, Pater, intelligis, vbi Ordinum simul laici, sacrique conspiret gratia, & præeat Antistes; non posse non centesimam redire frugem. Equidem sic arbitror, me Canariæ Episcopum ab vna SOCIETATE factum: non studio apud homines, sed meritis apud Deum. Qui quamuis vitia in me innume-

*Sine quo-
rum præsi-
dio illuc
adire non
audet.*

*Quantum
vnus è
Societate
profi?*

*Socios sibi
duces ac
Rectores
destinat
Turrianus.*

innumerabilia viderit, quæ solus emendare ipse potest; tamen & amorem videns, quem mihi erga SOCIETATEM idem ipse indidisset; voluit eo loco statuere, vel vile adminiculum, per quod gradum illa inde in cunctas Occidentis Indias faciat. Ergo per affixum Cruci Christum IESVM, obsecro te, summè Venerande Pater, ne me indignum hoc beneficio ducas, ne miserrimus hominum viam. Quin ita censo nequaquam id mihi negari fas esse, quin sancto Spiritui repugnetur. Sacerdotes quinque, duos adiutores eorum velim. Ac precor istos Patres, Fratresque Dominos meos apud Deum agant, suam mihi vt opem ad ministerium tam grande largiatur: ac nominatim supplicent tuam mentem ad vota inflectat mea. Nihil euenire mihi infelicius, nihil nunciari tristius posset, quam has abs te preces repudiari: iterumque affirmo talem repulsam aduersus sanctum Spiritum fore: qui Tuæ Paternitati bonus inspiret, nosque omnes efficiat seruos suos, atque perdoceat omnia, præter Iesum, vel quod propter Iesum sit, nihil esse. Ita Præsul benignissime. Par. 3. Hist. Soc. lib. 3. num. 204. Et postea num. 209. Morbus & mors Optimi Episcopi describitur. Et ad finem additur. Non vnum, sed multa Societati Collegia meditabatur: & in eam rem quam optimo iure potuit, donatione, ac testamento rerum suarum pleraque destinavit.

Quos ardentissima postulat.

Quod si repellatur, repulsam fieri Spiritui Sancto affirmat.

24. A GREG. VIRNEBURGIO Episcopo Azotensi, qui dum maxime turbas Hereticus rabula aduersus Treuirensis Collegij principia excitaret, populum è loco superiore, & in cunctis conuentibus adhortari ad constantiam non cessabat admonens, vt bono animo esset, quod effusus in ea Vrbe sanctorum Martyrum sanguis coram diuino conspectu ciuibus opem suis implorans clamaret. Quin etiam propediem affore pollicebatur, viros qui fidem, religionemque illam prædicarent, quam ad eos Princeps Apostolorum Petrus per SS. Eucherium, Valerium, & Maternum transmisit. Ergo is iam homines Societatis monstrans, hæc verba (vti scribit P. Euerardus) præ letitia animi prope canti-

Societatis aduentus ab Episcopo Azotensi prædictus.

tans usurpabat passim. En hi sunt quos aliquando dixi vobis venturos. Id coniecturane, an diuino tactus spiritu ante prediceret, non equidem affirmarim. Ita Par. 2. Hist. Soc. lib. 4. num 104.

Eadem à
Virdunensi
desidera-
tur.

25. A NICOLAO PSALMEO Episcopo, & Comite Virdunensi, qui è impatientius flagitabat Virdunensis Collegij inchoationem, quod specimen fructus iam manibus tenebat è Scholis, quas accitos Colonia Sociorum quosdam, in condito abs se paucis ante annis Collegio habere iusserat. Cognouerat rationem Ordinis nostri, & dilexerat in Concilio Tridentino: perspexerat postea inter viam Ingolstadtj præsertim, obseruaratque instituende iuuentutis formam, atque felicitatem. Itaque domum reuerso nulla prior, ac potior cura inerat, quam vt tale munimentum gregi suo, tum maxime ob temporum iniquitatem periclitanti, lupisque Vallato circumdaret. Inchoatum igitur, & receptum Virdunense Collegium. Ita Par. 3. Hist. Soc. lib. 1. n. 86. Et postea Ibidem lib. 7. nu. 82. dicitur, pestilentie occasione dissipatum, & tandem restitutum ab eodem Antistite Nicolao:

Quam sit
necessaria,
carendo
noscitur.

qui cum Parisios eam ob rem venisset, testificans (quod & in tabulis foundationis apposuit) Carendo potuisse cognosci, quam necessarium esset, &c. Et cum totus esset (additur n. 85.) in renouando Templo S. Nicolai instruendoque Collegio, & benignitate vjjs omnibus promerenda in Patres; die eiusdem S. Nicolai, quo primum die in Templo instaurato salutis immolata est victima, non solum prandium vjjs, quale indulgentiam eius decebat, misit; sed ipsemet cum familia sua in Collegium venit, & prandentibus ministravit ab exordio ad finem, representans eam Domini reuertentis à nuptijs erga vigiles seruos benignitatem, de quo scriptum legimus Luc. 12. Præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Dei famuli nulla ratione potuerunt euincere, ne modestiam suam hoc rubore perfunderet. Ita ibi.

Summa
Virdunen-
sis Episcopi
in Societa-
tem beni-
gnitas.

Literæ per-
honorifica
pro Virdunensi
Collegio
stabiliendo.

26. A VALERIANO Virdunensi Episcopo, ex Vrbe Vilnae magni Lithuanie Ducatus Principe: qui pro Collegio Societatis ibi stabiliendo ad Cardinalem Hosium sequentes literas dedit. Illustrissime, ac R^{me}. in Christo Pater, ac Domine. Partim Officij mei

mei memor, quo Ecclesiæ Christi & me ipsum, & omnia mea debeo, partim illius sanctissimi, & saluberrimi Consilij haud oblitus, quo me Illustrissima, & R^{ma}. Paternitas vestra, pro sua in me singulari benevolentia, amicissimè dignata est commone, ut sanctis, & pijs vestigijs vestris insistens, omnem meam operam darem, quo Fratibus Societatis IESV Vilnæ aliquod certum domicilium quamprimum posset constitui: ostendens breui tempore futurum, ut res Christiana quæ his temporibus infelicissimis in hoc magno Ducatu Lithuanicæ admodum vehementer nutat Hæresibus in dies alijs, atque alijs pullulascens, eorum opera Deo optimo aspirante, in tranquillio rem statum posset redigi: & si is non sum Ill^{me}. ac R^{me}. Antistes, qui me tantis angustijs circumclusum amplitudinem, & maiestatem clarorum gestorum, & factorum R^{ma}. Paternitatis Vestræ, quibus iam pene toti orbi inclaruit, sperem, vel saltem aliquam similitudinem posse assequi; tamen dictis causis permotus pro ea rerum mearum tenuitate, in quam sum militum, & Hæreticorum maximis iniurijs reductus, quod potui præstiti. Emi igitur in primis domum cæmentitiam olim Dominorum Lassinski cum alijs multis commodis Collegio piorum istorum, & doctorum virorum satis aptam, tum vel eo maximè, quod eò loci sita est, ut & Episcopi Vilnensis Curia sit valde vicina, & ab omni strepitu Opificum longe semota. Habeo iam & prædium ære meo ibidem emptum, unde singulis annis centeni aliquot floreni Polonici in eorum necessaria redire potuerint. Nunc illud mihi restare videtur, ut Illma. & R^{ma}. Paternitas Vestra pro suo in me valde propenso animo vnum atque alterum virum prudentem ex hac SOCIETATE Bransbergenfi dignetur ad me Vilnam mittere. Et quia sic afflictæ sum valetudinis, ut in dies impendentia pericula timeam, cuperem tales mihi mitti, qui ad capeſſendam possessionem istorum bonorum omnium essent apti ac idonei: ut eos statim Dominos, & hæredes eorum omnium constituerem. Quod ut Ill^{mam}. & R^{mam}. Paternita-

Ad pullulantium hæresum remedium.

Ad quod aliqui è Societate in Vilnam expetuntur.

ternitatem Vestram pro sua in Ecclesiam Christi vigilantia, facturam non dubito; sic ego præter hoc, quod tot, & tantorum beneficiorum semper sum futurus gratus, etiam Deum Optimum Maximum continuis votis sedulo orabo, ut illam ad suæ Ecclesiæ sanctæ incrementum & augmentum in multos annos seruet saluam, & incolumem. Cætera ex eo, qui has perfert litteras, facile cognosces. Valere Ill^{mam}. ac R^{mam}. Paternitatem Vestram diutissimè felicissimèque percipio. Vilnæ ex curia mea Episcopali 20. die Augusti anno Domini 1568. *Hæc in eadem Par. 3. Hist. Societ. lib. 4. num. 180.*

Alia litera eiusd. Anti. in Societatis commendationem.

Qua veneranda, ac celebris proclamatur.

Et diuitem omnium disciplinarum Scholam aperit.

Ad depellendas ab oculi Christi grassantes hæreses pestes.

Expetuntur aliqui socij ad Vilnense Collegium.

AB EODEM *Epistola altera ad Patres Bransbergenfes.* Cum pro meo, *inquit*, Pastoralis Officio subinde mecum cogitarem Reuerendi Patres, quibus modis res Ecclesiastica in hoc magno Ducatu Lithuanix ob infinitas fere hæreses valde labascens, possit quoquomodo erigi, & attolli, venit mihi in mentem, Deo sic proculdubio volente, Veneranda hæc, & celebris SOCIETAS vestra. Quæ cum pro suo instituto, & eam rationem vitæ sit amplexa, ut & verbis facta valde cohæreant, & omnium disciplinarum optimarum tam diuitem Scholam aperiat, ut ex ea, tanquam illo diuite cornu, quilibet in usum suum necessaria facile queat depromere; in eam spem sum adductus, ut credam his vestris sanctissimis armis, quibus vos audio satis abunde esse instructos, omnes has pestes grassantes ab oculi mihi à Christo commissio depelli posse. Quo vero hoc per vos Christi operarios strenuos commodius agi possit: primò domicilium satis commodum vestro instituto iam curavi; deinde & prædium, unde necessaria SOCIETATI vestræ non aspernanda esse potuerint. Verum, ut de his, quæ sunt iam parata, & de cæteris, quibus opus adhuc esset, tanto melius & certius possit constitui. R^{das}. Paternitates vestras obnixè peto, ut pro vestro in Ecclesiam Christi zelo sancto, vnum atque alterum virum doctum ex Collegio vestro ad me Vilnam ad certum tempus quàmprimum mittere dignentur;

tur: qui quasi prodromi vna mecum omnia ea præparent, quæcumque ad professionem SOCIETATIS vestræ videbuntur requiri: simulque eorum bonorum, quæ iam sunt parata possessionem capiant. Quod, vt vos, pro vestro in Ecclesiam Christi amore, facturos non dubito; sic ego dabo omnem operam, vt & hi viri boni, quos mittetis, satis abunde habeant omnia: & de reliquis ex eorum Consilio sic constitutam, vt Venerabili SOCIETATI vestræ satis commodum domicilium hîc figi possit. De qua re etiam ad Ill^{mum}. Dominum Cardinalem Episcopum Varmiensensem scripsi, Dominum meum obseruandum. Qui etiam pro sua in me beneuolentia, non dedignabitur quod possit huic rei vsui esse, in commune consulere. De reliquis meus hic famulus, qui R^{dis}. Paternitatibus vestris has litteras reddet, vobiscum aget. Valere vos diutissimè, felicissimèque percupio. Vilnæ ex nostra Curia Episcopali 20. die Augusti anno Domini 1568. Sic Ibidem n. 181.

AB EODEM: Cuius vt in conspectu religiosa cohors Vilnam venit (& Pontificali fulgens amictu, aurea circum collum fluente torque, circumstante Canoniorum, & virorum nobilium præclara corona, compositus ad maiestatem in sella constiterat) incredibilis gratulatio, atque vberes fuerunt lacrymæ. Magius noster ornandam etiam verbis magnificam Antistitis Valeriani pietatem, & SOCIETATIS in eum obseruantiam ratus, grauissimam habuit Orationem. quæ videri potest Ibidem lib. 6. n. 117. & postea n. 119. dicitur. Talla differente Magio, Venerabilis senex, graui suauitate vultus, & decoris lacrymis approbat. Et vbi ille conticuit, haud item sine lacrymis respondit; gratias agens Deo, qui iam se proxime ad finem votorum suorum perduxisset: sæpiusque confirmans, nunc demum sperare se gregi suo bene consultum fore, nunc vineam Vilnensem, situ squallidam, vepribus horrentem, & ab Syluestri apro deuastatam redintegrandam, & in eam speciem excultum iri, vt nulli pulcherrimarum cederet. Tum paterna indulgentia cunctos prandio excepit, eorum se spectaculo

Vilnensis
Episcopi
letitia in
aduentu
Societatis.

Perhonorifice excep-
ta à Vil-
nensibus.

Quia vineam vepribus horrentem in talem speciem, vt nulli cederet, excultura.

pascens:

pascens: Sacram illam coronam, quasi filios, quasque nouellas oliuarum in circuitu mensæ suæ contemplans, breui fructiferas in Domo Domini futuras oliuas.

*Litteræ
Bollani E-
pisc. de
Brixienfis
Collegij
innocentia.*

27. A DOMINICO BOLLANO Episcopo Brixienfi, Duce, Marchione, & Comite, litteris de Collegij Brixienfis innocentia, vniuersis & singulis eas inspecturis. Cum autem (inquit) aliquot annos nonnulli probatæ vitæ, & doctrinæ Sacerdotes, propria pietate & Christianæ religionis zelo commoti, in hac Vrbe conuenissent, & quoddam Clericorum veluti Seminarium & Collegium nostra primùm auctoritate, nec non Sedis Apostolicæ postmodum approbatione accedente, in Ecclesia D. Antonij, à Gubernatoribus maioris Hospitalis huius Urbis illis concessa, instituisent, magna cum piorum hominum ædificatione simul viuentes, & sua in commune conferentes, ac bonorum morum, & doctrinæ informationi in ciuitate, & diœcesi nostra, cum multorum fructu incumbentes, diuinaque fideliter administrantes: nec non prædicto Hospitali benè, & diligenter in spiritualibus inferuientes, vt à pluribus eiusdem Hospitalis Gubernatoribus certa relatione percepimus. Ij omnes partim Sacerdotes, partim inferiorum Ordinum Ministri, superioribus diebus cupientes in Domino certiore bene viuendi regulam, & perfectiorem religionis statum nancisci: magno ipsorum omnium consensu, & nostro cum gaudio, piæ IESV SOCIETATI, ac Religioni se iunxerunt, atque in eius Generalis Præpositi obedientiam, Domino, vt credimus, inspirante, se dederunt. Quo tempore antiquus humanæ salutis hostis fortassè prospiciens ex huiusmodi suscepto instituto vberiore animarum fructum in hac Vrbe prouenturum, maiores & ipse insidias præparauit: ac, vt est ab initio calumniator, incertas quasdam in nonnullos ex prædictis Sacerdotibus voces excitauit, quæ multorum animos commouentes, nobiles aliquot huius Urbis viros præfati hospitalis Gubernatores induxerunt, ad se diligentius de illorum vita informandum. Quæ res non tam aduersus duos,
aut

*Vt fructum
ex Societa-
te sequen-
dum impe-
diat, maio-
res insidias
præparat
Dæmon.*

aut tres (tōt quippe erant ad quos res tota spectabat) quam aduersus præfatum Collegium, materiam multis præbuit obloquendi. Quod quidem Collegium cum paucis ante diebus Societati IESV vnitum esset, vt dictum est, inde arripuit diabolus occasionem huius tam sanctæ Religionis nomen in multis Christiani orbis partibus, prout multorum literis didicimus, inuadendi, falsisque criminibus non sine scandalo, & animarum iactura impetendi. Quod nos summo cum cordis dolore cernentes, vt huiusmodi Satanæ insidias detegeremus, prædictas informationes, prout apud ipsos dicti Hospitalis Gubernatores, velut pro negotio suo priuatim inquirentes, absque vllō prædictorum sacerdotum interuentu scriptæ fuerant, nobis tradi fecimus, easque legimus quanta potuimus diligentia perquirentes, si quid esset tandem quod saltem ad legitime aduersus aliquem de prædictis sacerdotibus procedendum iure mouere nos posset. Quale nihil cum inuenissemus, ne falsis rumoribus seruorum Dei fama periclitetur, neue pusilli scandalum patiantur de prædictis omnibus, & dictorum fratrum nostrorum, & Consacerdotum innocenti, & immaculata vita, totiusque prædicti Collegij, nunc primum Societati IESV vniti integritate, quam nos iam diu nouimus, fidem facere decreuimus, facimusque præsentibus literis subscriptione, sigilloque nostro communitis. Sic illos Deus in suo sancto seruitio confirmet, & roboret: præsertim vero ipsam IESV Societatem, toto corde, & totis charitatis visceribus amplexamur, non minimum huic gregi nostro commodum, quorundam eius sacerdotum opera accessisse videntes: qua & nos, maiorem ex ea in dies fructum sperantes in lectionibus, & prædicationibus, quibus noster hic populus frequens interest, libentissime vtimur. Datum Brixie in nostro Episcopali Palatio die 21. Iunij. anno 1568. *Ita in eadem Par. 3. Histor. Societ. lib. 5. num. 76.*

Societas
ignorantiæ
tenebras
illuminans.

Præclara
virtute,
literis, &
exemplis.

Eius filij
Apostolis
quam sim-
illimi.

Ridicula
Hæretico-
rum in
nostros ca-
lumnia.

Acute red-
arguta à
Seccouienfi
Episcopo.

Viri mira-
biles Iesui-
tæ ad ho-
mines con-
uertendos.

Vel ipsum
Turcam.

28. A GAVINO MANCONI Episcopo Alenfi in Sardinia ser. in Canonizat. S. Ignatij fol. mibi 60. vocante Societatem, Religionem ignorantia tenebras illuminantem. Et fol. 64. Singularissimam: & fol. 65. Præclaram, doctissimam, prudentissimam, nobilissimam exemplo, virtute, literis: & fol. 68. Electam à Deo, & IESV.

29. AB ANTISTITE ÆTHIOPIÆ: Qui visis inibi Societatis Hominibus dicebat, se affirmare id certo posse, vidisse se viros Apostolis quam simillimos, qui ea solum quærent, quæ Dei sunt, non quæ hominum, aut quæ sua. Ita in Imag. I. sec. Societ. lib. 5. cap. 12. fol. 681. Ex Annalibus Æthiopiæ ann. 1607.

30. A SECCOVIENSI: Dum haberetur Græcij Prouincialis Styriae conuentus, agereturque à Nostris de stabiliendo, & corroborando Societatis Collegio, ab Hæreticis vehementer certatum, qui nisi inde IESVITÆ pellantur, negant in bellum Turcicum se pecuniam collaturos, nec quidquam attulere, quod criminis speciem haberet, sed id dumtaxat vniuersè: Nullam se bonam fortunam post eorum aduentum expertos: imo ob receptos eos, apparere, & Deum, & Turcas iratos. Quæ cum dicerentur non desuit, qui inepto ioco, seu per socordiam diceret id factu optimum fore, si Iesuitæ ipsi mitterentur ad Turcas. Quo loco Seccouienfis Episcopus stultum dictum irridens: Profecto (inquit) Domini Prouinciales non bene sibi consulant hoc modo. Nam si Iesuitæ, qui sunt viri mirabiles, & plurimum valent ad homines conuertendos mittantur ad Turcam, nihil habebitis certius, quàm fore, vt conuertant eum ad fidem Papisticam. Quod si fiat, malum capitibus vestris. Idcirco magis expedit vobis, vt vestros verbi Ministros ad eum mittatis, qui persuadeant illi Lutheranismum vestrum: atque tum vobis Turca erit clementior, & vobiscum contra Iesuitas pugnabit. Quæ in tempore dicta, cumque multorum risu excepta, aduersarijs pudore suffusis, quavis seuerâ oratione grauius calumnias diluere: vt iam ipsosmet pigeret, puderetque incepti. Ita Par. 4. Hist. Soc lib. 3. num. 111. & 112.

31. A PADERBORNENSI Antistite ex Provincia Rhenana existimante, Ex nostro Collegio quasi ex quodam Reipublicæ Seminario piorum, & eruditorum virorum examina proditura, qui sincera imbuti doctrina Ecclesiæ ruinas restituant. Ita in Liter. annuis Soc. ann. 1596. fol. 275.

Societatis Collegia Reip. Seminaria ad Ecclesiæ ruinas restituendas.

32. A QUITENSI In Peruuio, diploma Regium impetrante, ne aut ipsius obitu, aut vlla rerum commutatione, vel Capitulo, vel ei, qui sibi successisset, quidquam immutare liceret eorum, quæ ad Seminarij regimen cum Societate transfegerat. Et quidem nihil sibi opportunius accidisse existimabat ad dicti Seminarij utilitatem, quam Societatem illius administrationi præfuisse. Sic Ibid. fol. 895.

Quitensis Episcopi de Societate existimatio.

33. A BELGICIS Antistitibus asserentibus, & planè fatentibus, Seminarium Religionum Societatis Scholis contineri. Elogium breue, sed grande admodum. Ita in liter. Annuis Soc. ann. 1600. fol. 519.

Eius Scholæ Religionum seminaria.

34. A VENSIENSI, Tanti vel Societatis Sodalitates æstimante, vt diceret: Plus se gloriari, quod scriptum nomen Sodalitati nostræ haberet, quàm Mithra sua, & Episcopatu. Ita in liter. annuis Soc. ann. 1602. fol. 318.

Et Sodalitatibus inscribi insula gloriofus.

35. AB AVGVST. BARBOSA Episcopo Vgentino Scriptore Lusitano vbiq; gentium Iuriconsulto celeberrimo: In Hæreticis (inquit) & infidelibus ad Catholicam fidem reducendis, & maximè in remotissimis regionibus, plurimum, & laudabiliter elaborarunt strenuissimi huius Sanctæ Societatis milites. Hæc in sum. decision. Apostol. Collectan. 169. num. 23.

Socij in Hæreticis & infidelibus reducendis milites strenuissimi.

36. A SECCOVIENSI, Pro conctione non semel dicente, quam vtile futurum Ciuitati Plagenfurtenfi, si in ea Societatis Collegium exigeretur pro iuuentutis institutione, quam felices cuiuscumque conditionis personæ, dum in suis necessitatibus Nostrorum consilio, auxilioque frui liceret: qui nullo facto discrimine, in captiuos, pauperes, ægrotos, quæcumque charitatis opera, tam benigne soleant exercere. Ita in

Societas vtilis Reip. ad iuuentutis institutionem.

Et ad omnia charitatis opera.

Annal. Soc. ann. 1604. fol. 545. Et postea fol. 547. additur de Eodem Antistite, quod quamuis ille nostrorum aduentum multum desudaris in concionibus habendis, tamen vel vno presente, nullis precibus potuit adigi, vt Cathedram conscenderet, affirmans, se vbique locorum hoc muneris Societati semper detulisse, ac deferre velle, quin etiam, si esset in consensu cathedræ, tamen audiens ex nostris adesse Concionatorem, se paratum fore loco cedere. O ingens Societatis aestimatio?

In concionandi munere prelati à Pastore.

37. A FERDINANDO TREJO. Franciscano Episcopo Tucumanensi, qui Concione ad Templum aduocata, multis Urbis iacturis enumeratis, Nullam, dixit, adeo grauem ciuitati (videlicet S. Iacobi del Estero eius Cathedrali) posse contingere, nec quam ipse magis pertimesceret, quam si Nostri, vt ipse subodorabatur, Urbem desererent. Sic Ibidem fol. 278. & in An-

Eius discessus grauior ciuitatis iactura.

Et qui obligaret ad Episcopatus abdicationem.

nal. eiusd. Soc. ann. 1606. fol. 223. additur, Eundem Antistitem pallam asseruisse, Si Societas Prouincias illas desereret, illico se suo Pontificio munere abdicaturum. Tanti fecit Illustriss. hic Praesul Societatem nostram, ac praecipue Prouinciam hanc, in qua haec scribimus: quin corpus suum in nostro Cordubensi Templo humari voluit, vt quem viuens habuerat, vel mortuus testaretur amorem.

Societas contra maleuolorum linguas protecta.

Et aestimata ab Episcopo Baranouio.

38. AB ALBER. BARANOVIO Episcopo Pultouienfi, in Cuius ampliore Episcopatum discessuro, dum in refectorio vnus è Nostri totius nomine Collegij valediceret, & gratias ageret, quod in publico Regni conuentu nomen Societatis contra maleuolorum linguas protexerit, subintulit laudatissimus Praesul: Quidquid fecisset, minus laude nostra esse: quaecumque in se bona animadverteret, quaecumque in administrando Officio praestitisset, ea omnia ex Nostrorum omni obseruatione digna cura, & studio protecta. Insuper in defensione Ordinis Nostri vbicumque locorum esset, effusè liberalem futurum Patronum. Haec ille lacrymans dicebat. Ita in liter. Annis Soc. ann. 1607. fol. 468.

39. A CREMONENSI *asserente*, Neminem vnquam aut Papam, aut Episcopum bonum futurum, qui Societatem IESV non coleret, & amaret. *Ingentia sane verba, & nisi ex ardentissimo in nostrum Ordinem amore prolata sine rubore haud referri possent. Ita in Annal. Soc. ann. 1607. fol. 17.*

Nemo bonus, qui eam non colat, & amet.

40. A IULIENSI *In Prouincia Veneta statuente*, vbi sine graui offensa Religiosorum aliorum Ordinum fieri posset, se neminem illuc ad conciones, & alia ministeria Societati congrua, præter homines Societatis aduocaturum. *Ita Ibid. fol. 58.*

Ad conciones, & alia ministeria sola aduocanda.

41. A ZEBVANO *In Philippinis: Qui videns Bachanalia in sanctimonialia per triduum conuersa*, Sanctæ Societatis (sic *Nostros appellabat*) sanctam inuentionem, excogitationemque ad arcenda ex hominum mentibus peccata, dicebat. *Sic Ibidem. fol. 281.*

Bachanalia in sanctimonialia conuertit.

42. A BARGINONENSI: *Qui pro collatis erga Societatem beneficijs, cum à P. N. Generali literas accepisset*, quibus eum participantem spiritualium Societatis bonorum faciebat, hanc ille communicationem tanti fecit, vt Episcopatu ante ferre, non dubitauerit. *Ita in liter. annuis Societ. ann. 1608. fol. 59.*

Communicatio suorum spiritualium bonorum Episcopatu antefertur.

43. A PERPINIANENSI (alias *Elna*) *asserente*, Se ita paratum ad munia Societatis promouenda, vt victum, & quibus tegebatur indumenta sibi detrahi facile pateretur. *Ita in Annal. Soc. ann. 1606. fol.*

Quante sint estimationis eius ministeria.

44. A MVRCIANO, *tanti Missionum Societatis operam faciente*, vt publice in Templo nostro populum adhortans, ad Nostros conuersus dixerit: *Agite Patres, & his excursionibus negotio vtilissimo impigre vacate: certoque vobis persuadete, quod & ipse teneo, hoc inter cetera ministeria Ecclesiæ Catholicæ longe esse fructuosissimum, adeoque præcipuum. Ita in Annal. Soc. ann. 1610. fol. 124.*

Societatis Missiones præcipuum & fructuosissimum Ecclesiæ ministeria.

45. A LVCEORIENSI *in Polonia, diplomate etiam cauente*, Ne quisquam alius in Vrbe conscientia controuersias publice doceret, præter Societatem. *Ita Ibid. fol. 417.*

Solis Socijs conscientia controuersias publice docere per-

46. A *mittitur.*

Quanti So-
cietatem
faceret Se-
govienfis
Episcopus?

Inter cuius
filios enu-
merari ar-
denter ex-
petit.

46. A SEGOVIENSI in *Philippinis*: Gratiam (*inquit*) mihi velim libenter indulgeri, vt P. Rector, & ceteri sanctæ huius Societatis Patres, & Fratres, me suo Cætui fratrem adnumerare velint. Quod ergo beneficium quanta possum animi contentione efflagito. Ego vero quoad potero viribus omnibus conabor, vt iustius Societatis sanctas constitutiones, ac leges religiosissimè obseruem. Quidquid denique à vobis speciatiim erit nobis impositum, obsequenter effectum dabimus. Tua porro singularis erga nos beneuolentia non patitur dubitare, quin filij, & fratris loco in vestra Societate enumeremur, & re ipsa simus. *Ita amantissimus Societatis Presul. in Annal. Soc. ann. 1612. fol. 147.*

Quanti
Eluacensis.

47. AB ELVACENSI in *Germania Superiore asserente*, Vbi Pontificium Tribunal sibi decerneretur, Sedem quoque Societati omnino futuram. *Tanta illi erat Societatis existimatio: tantus erga eam amor. Ita in Annal. Societ. ann. 1613. fol.*

240.

Eius inno-
centia à
Leodicensi
Episc. con-
tra impu-
gnatores
asserita.

48. A LEODICENSI, *Sic Nos aduersus criminantes, propugnante*: Alieno vel iudicio, vel auctoritate, nil sibi opus esse in Societatis æstimanda innocentia, cuius à puero, quam exploratissimam haberet probationem. *Ibid. fol. 354.*

Summa Ie-
suitarum
modestia.

Peragen-
tium sum-
ma cum
laude, quæ
ad proximo-
rum sa-
lutem, &
Dei gloriã
spectant.

49. A IOANNE DE VALDES, *Archiep. Nouæ Cantabrie, & Gallicie in Regno Mexicano Episc. ad P. Prouin. Soc. quæ sic se habet*: Et mei Officij ratio, & summa Patrum, qui in his oris versantur, modestia, & singularis, quam ex eorum colloquijs percepi, voluptas postulat, vt cum vestra Paternitate ea communem, quæ à Societatis hominibus vere Religiosis in his vltimis terræ angulis ad Dei gloriam, proximorumque vtilitatem, summa cum laude peraguntur. Ego vero de me ipso hoc affirmare possum, ad eum me eorum familiaritate fuisse re-creatum, vt longissimi, eiusdemque difficillimi itineris molestijs non grauarer, vt horum Patrum religiosissima, & omni ex parte perfectissima fruerer consuetudine. Ea de illorum summa virtute cognoui, quæ vix credi, scribi certe, aut explicare

Summa eo-
rum virtus,
quæ vix
possit expli-
cari.

explicare nullo modo possim. Ex quo vestra Paternitas liquido intelliget quanti inter sit, tales diuinorum mysteriorum Magistros, in his barbaris, incultisque regionibus versari: sed quoniam contineri non possum ad V. Paternitatis aduentum referuabo. Interim de me hoc possum polliceri in posterum horam me Patrum (Apostolos verius nominassem) Patronum futurum vigilantissimum, & summe eorumdem mirabilisque virtutis laudatorem, &c. Ita in citatis toties literis annuis Soc. ann. 1611. fol. 868.

Sunt diuinorum mysteriorum Magistri.

Et Apostoli.

50. AB ALBERGATO, qui scribens ad Greg. XV. de S. Ignatio sic loquitur: Beatus iste (inquit) eam Societatem Ecclesie Catholice peperit, quae velut murum se opponit vniuersae impietati pro Domo Dei. Testis oculatus loquor, & sceleris arguerer, si tacerem: pugnavit sanguine, pugnatque adhuc constantissime. Ita apud Euseb. in doctrin. Ascetic. lib. 1. cap. 60. fol. 50. col. 2. Et in Testimonio ad eundem Gregorium idem Episcopus: Gloriosissimum (inquit) censeo Beatum Ignatium, qui Choros Confessorum, Doctorum, & Martyrum Ecclesiae peperit. Ibidem fol. 51. col. 1.

Societas Murus pro domo Dei. Pro illa suo sanguine constantissime pugnas. Choros Confessorum, Doctorum, & Martyrum Ignatius Ecclesia peperit.

51. A BAYENSI In Brasilia nostrorum tolerantiam publice predicante. Illis enim nihil maioris lucri per id tempus quam constantia in tuenda libertate Brasiliorum, & suscipienda patienter eam ob rem inuidiae mole, & obreccationibus hominum exterorum Quam admiratus constantiam Episcopus integerrimus, palam in Vrbe Bayae pro concione commendavit: conuersoque ad Patres sermone, & solatus insuper confirmavit, Ne vnquam ab suscepto patrocinio terrore villo delisterent. Ita Par. 4. Hist. Soc. lib. 5. num. 294.

Sociorum in tuenda Brasiliorum libertate constantiam Episcopus Bayae publice predicat.

52. A CARNERIO Macaoensi, qui vehementer instabat, Ut liceret sibi Infulis Episcopalibus positis vitam sub obedientia Societatis finire: insigne boni Pastoris documentum ostendens, & Societatis existimationem. Sic Ibidem lib. 4. num. 207.

Sub Societatis obedientia mori Episcopus instat Carnerium.

- Societas virtutū, ac scientiarū Emporium. Ars firmissima Religionis.* 53. AB ANTONIO ZARA Episcopo Petinensē, qui sic in nostræ Religionis laudem erumpit, in Anothom. ingenior. sess. 1. cap. unico. Quid de IESV Societate dicam? De illo scientiarum, ac virtutum omnium Emporio? de illa Religionis Arce firmissima? Ad cuius viros cum oculorum aciem conuerto, veram mihi Idæam priscorum illorum, ac Sanctorum Patrum simillimam videor intueri. Hi enim nullum pro fide orthodoxa laborem renuunt, nullas necces, atque clades reformidant: sed semper in campo, semper in Sole fidei versantur, vt armata religio veritate, armatam falsitate vincat, & iugulet impietatem. Sic apud Paul. Leonard. Apol. pro scient. Med. Par. 2. num. 84.
- Eius filij Idæa Sanctorum Patrum simillima.* 54. A MELCHIORE MOSCOSO Episcopo Segouienſi in clyta (inquit) Societas, quæ Sapientiæ solem, ceu Aquila ita sustinet, vt inatorum suorum generositatem de pupillarum audacia iudicet. Ita ille in Censur. Tom. I. in Epist. Paul. P. Ant. Velazquez.
- Qui nullū pro fide laborem renuunt.* 55. A PETRO LEITANO primo Brasiliensis Ecclesie Episcopo: is eorum fama motus, & experientia, quæ præclara per Socios, & admiranda faciebat Deus, dicere aliquando auditus est, Societatem in Brasilia aureum esse Annulum, eius Gemmam esse Iosephum Anchietam: illum, qui toto iam Orbe notissimus, patris ubique prodigijs, Brasiliæ iam tunc Apostolus vocabatur. Ita in Imag. 1. sec. Soc. lib. 5. cap. 5. fol. 622.
- Illis Societas armata impietatem iugulat.* 56. A NEOPOLITANO Episcopo, qui Insularum, dum vixit, quam Societatis amantior. O Sancta (inquit moriens) Societas, quam antea neque satis cognoui, neque merui? Tu superas, & præcedis Peda Pastoralia, Mitras, Purpuras, Cardinalitias, Sceptra, Imperia, & Coronas. Quem sensum morientis Episcopi sicut exaggerare non audeo, sic non debeo eleuare. Ita Ibid. lib. 5. cap. 10. fol. 667.
- Aquila in clyta sustinens sapiētia solem.*
- Est aureus Annulus, cuius Gemma Iosephus Anchieta.*
- Mitras, purpuras, sceptra, & Imperia superat.*

57. A PRVDENTIO DE SANDOVAL *ex Sacra D. Benedicti Familia Episcopo Pompeiopolitano Caroli V. Historiographo Cesareo: is Tom. 2. lib. 24. §. 22. Augustum hoc profert de Societate iudicium.* Intelligent *(inquit)* omnes Catholici curam, qua Ecclesiam suam sponfam sibi vnice dilectam Deus amplectitur, quamque tempestatibus fatigatam, diuinis fauoribus recreat, nouos in ea spiritus, & generosos milites, industriosque gubernatores euocando, per quos, ne quo casu illa pereat, constituatur in tuto. Cum à septentrionalibus Europæ partibus suum secuti Lutherum plures alij emergerent brutales Hæretici, ferarum instar coniurati omnes æquare solo vineam Domini; ipse ab Oriente gloriosum excitauit Ignatium, qui abstractus à militia, armisque terrenis, arma inter alia, & opera magis heroica poneretur, adeoque cum ceteris armandis ab se socijs, in ipsum Apostolorum, & Ecclesiæ primæuæ munus, Officiumque succederent: itaque per illos suademum fides diuino constaret oraculo: in omnem terram exiuit sonus eorum Pl. 28. Quod certum nunc, & ipso expressum opere nostris nos oculis contuemur, quando Patres illius sanctæ Societatis orbem ex hoc vniuersum circuiuere, Deique legem annunciando mortalibus, eò demum, quò nec ipsi penetrarunt Apostoli, peruenerunt. Illis nempe nouos Orbes vtriusque ad Orientem, & Occidentem Indiæ, maiorem certe partem eorundem, veluti destinato seruaui Deus, vt ibidem gens illa benedicta Apostolorum sociorum munere fungeretur. *Ita refertur in Imag. 1. sæc. Soc. lib. 5. cap. 11. fol. 680.*

Excitatur Ignatius contra Lutherum, & affectas.

Qui Socius in Ecclesia, & Apostolorum munus successuros armar.

Euangelium etiam quo ipsi Apostoli non peruenerunt, annuntiantes.

* AB EODEM: *Qui in eadem Hist. Caroli V. Par. 2. lib. 24. §. 25. agens de nostri Instituti excellentia, sic ait: Institutum, & ratio gubernandi, quæ Sacra hæc Societas vtitur à S. Ignatio tradita, & à filijs egregie obseruata, è præclarissimis, prudentissimisque, & charitate plenissimis est, quæ in aliqua vquam floruisse Republica cognoscuntur: idque manifestum facit incrementum, quod tam breui temporis spatio, toto*

Societatis Institutum laudatur.

Ex eius obseruantia.

Ex Collegiorum incremento.

Ex Alum-
nis.

Ex Marty-
ribus.

Ex libris
scientia
refertissi-
mis.

terrarum Orbe accepisse cernitur : tot millia Collegiorum, ac Domuum, quas habet, homines Collegiorum Alumni, qui citra hyperbolem doctissimi appellari merito possunt. Prouinciæ, quas ad Religionis Christianæ imperium adiunxerunt, sudor, ac sanguis tot Martyrum fusus, libri sapientia ac solida scientia refertissimi, quos edidere, & alia sexenta munera, quæ obiere, ac perpetuo obeunt, quæ quia huius loci non sunt, & ego ijs scribendis impar, prætereo. *Sic illius ex Hispano idiomate perhonorificum testimonium Latine redditum.*

Quam uti-
les Societa-
tis Scholæ.

58. AB HENRICO CVYCKIO *Episcopo ad Albertum Archiducem sic in Scholarum Societatis commendationem scribente.* Meliorem nunc cogitationem suscepimus requirendæ à Patribus Societatis IESV literariæ Scholæ, quæ non Ruremundanæ tantum Ciuitati, sed toti huic supernæ Geldriæ, Vuertanæ quoque, & Iuliacensi nobis conterminæ, & Cliuensi Prouinciæ magno vsui, adeoque necessaria est futura. *Hæc Ruremundanus Antistes in Imag. 1. sec. Soc. lib. 6. cap. 3. Sess. 1. fol. 772.*

Litera su-
per Loua-
niensis
Collegij
fundatio-
ne.

59. A LÆVINIO TORRENTIO *Antuerpiensi Episcopo vere magno, qui præcipua Patrum nostrorum vsus opera, vltimis quatuor vitæ suæ annis septies mille à fide alienatos Ecclesiæ conciliauit. Quantum in eo Patronum haberet Societas manifestum fuit in Louaniensis Collegij fundatione, quam ei dissuadendam quibus nescio rationibus Academia susceperat: sed frustra, vt constat ex Torrentij literis peregregijs, quas super hac re dedit Antuerpiæ ad Academicos pridie Nonas Maij, anno sexquimillesimo nonagesimo quarto. Cum ab eo tempore (inquit) quo primum instructus literis Louanij, alias quoque Prouincias accessi, ac tandem diuino fretus auxilio in Patriam reuersus sum incolumis; nihil magis desideravi, quam occasionem aliquam dari, quo accepti memor beneficij, de Louanio vicissim benemereri, atque animi gratitudinem aliquam ostendere possem. Successit res non omnino infelicitè. Quod enim ex peculio honeste parto superfuit,*
id

id erigendo apud Patres SOCIETATIS IESV Philosophiæ Gymnasio cœpi impendere, in magnum Academiæ Vestræ, vt mihi visum est, commodum & bonum; nihil cuiquam detrahens, sed serio dans operam, vt toti corpori benè esset. Nam cum de Republica in vniuersum agitur, non quod singulis, sed quod in vniuersum profuturum sit omnibus, considerari consuevit. Accidit tamen, vt plerumque fit in naturali quadam hominum ad dissentendum inclinatione, vt nonnulli ex facultate Artium, quam vocant, acriter se opponerent. Dico nonnullos, quia mandatum de se opponendo legitimè conceptum nullum hactenus vidi; sed Epistolam tantum, quâ me à proposito deterrere, & aliò inclinare conati sunt; ad quam tunc etsi modestissimè, & vt puto, non imprudenter respondi; illi tamen pergunt obsistere, & nescio quid moliri, vt auctoritate Regis, eiusque Concilij impeditus, à sententia discedam. Quod vt libere dicam, nullo vquam modo impetrabitur. Nemo enim quid cui conferam mihi præscribat, rerum mearum qui sim Dominus. Sed efficiant fortasse illi sua ingratitude aliò me conuertam; quod tamen non facilè neque temerè fiet. Nam Louanium amo. Liberum credo erit sanctæ SOCIETATIS Nominis IESV hominibus benefacere, & apud eos nouum Philosophiæ, seu Gymnasium, seu Seminarium erigere: quò tametsi nemo, nisi SOCIETATI iam addictus, accesserit, satis inde magnum commodum toti Orbi Christiano accedet, & præsertim Pro- uincijs nostris Belgicis; quod quotidiana experientia iam sentimus & quasi manu tangimus. Quæ ergo ista inuidia est, vt tanti boni fructum non percipiant etiam alij, qui ad Patres discendæ Philosophiæ causa confluere & ipsi volunt? Deum testor, quod si aliud occurrisset Consilium, quo Academiæ prodesse plus potuissem secutus id fuisset. Verum sæpè & multum cogitanti, nullum occurrit. Alioqui, non obstantibus quibuscumque Artium Facultatis priuilegijs, docere possunt prædicti Patres intra septa suorum Collegio-

*Quæ ab
Academia
impugna-
ta, ab Epif-
copo defen-
ditur.*

*Ob ma-
gnam orbis
Christiani
commo-
dum.*

rum, quidquid placuerit, Instituto Ordinis sui non contrarium. An forte Sacram Theologiam docentes Louanij à Philosophia arcentur? Quis ergo horum sese opponentium finis? nempe ut magna cum inuidia nihil proficiant. Vbi si vna mecum ornandæ atque illustrandæ isti Academiae incumbere velint, Pædagogij etiam suis profuturum sit plurimum. Quidquid sit, viri amplissimi, ab æquitate vestra impetratum cupio, ut, quoniam Magistratus, atque adeo ciuitas ista tota meum consilium laudat atque approbat, atque, ut pergam in proposito, me rogat, vestram quoque sententiam mihi declarare ne grauemini; idque eo ardentius peto, quod ex quorundam litteris intellexerim, non solum Artium, quam vocant Facultati propositum nostrum displicere, verum alijs quoque Professoribus primarijs. Quod tamen si ita esset, ægrè tamen desisterem; displiceret tamen vehementer. Durum est enim homini ingenuo inuitis atque ingratis benefacere: ego tamen nullam, nisi à solo Deo, vel gratias, vel mercedem exspecto; cuius etiam clementiæ, quantum possum, precibus vos commendans, vel tribus tantum verbis ad epistolam hanc meam responsum exspecto. *Hactenus soluta Oratione à Torrentio in nostrarum scholarum fauorem proclamatum: referturque in Imagin. 1. sæc. Soc. lib. 6. cap. 5. fol. 882.*

*Societas
Cælo gratia.*

*Iesu nomine
Illustrata.*

AB EODEM: *In Oda ad SOCIETATEM, sub sanctissimi Nominis IESV gloria insignitam eleganti carmine eius laudes in hunc modum occinente.*

*O grata cælo sancta Sodalitas
Rex Regum IESVS nomine quam suo
Illustrat, exornatque toto
Ut celebris memoreris Orbe:
Non Orbe dico, quem veteres aui
Norunt minorem dimidio, male
Truncatum, & angustus coactum
Limitibus, nec adhuc resectum.*

Quod

Quod vstus illic solibus, hic nine
 Negaret aptas sospitibus domos,
 Nec torridam fas esset vlli
 (Sic perhibent) superare Zonam:
 Sed Orbe toto prorsus & integro
 Quem belluoso dum volitant mari,
 Utroque porrectum sub axe,
 Magnanimi reperere Iberi.
 Quorum secuti turgida lintea
 Pura sed omni mente cupidine,
 Pulchro nec argento, nec auro,
 Nec nitidis inhiante gemmis.
 Armis vt illi sceptris potentium
 Fregere Regum, fluminaque & lacus,
 Portusque, vicinasque gentes
 Indomito subiere ferro.
 Sic vos inermes, impauidi tamen
 Casta inferentes indigenis sacra
 Hac impios cultus, & omnem
 Barbariem, pepullistis arte.
 Qui namque vera luce carentibus
 Fas esse notum, vel potuit nefas?
 Turpi volutabantur antro
 Cimmerijs medijs tenebris;
 Clausis retenta ceu caueis fera,
 Edenda si qua ad munera publica
 Seruantur, vt damnata fulua
 Corpora dilacerent arena,
 Quod deprehensos tam misero in statu
 Vt mente bruta non minus impia
 Committerent, quam seuus olim
 Antiphrates, genus aut Cyclopum.
 Sanaestis: at non cantibus Orphei
 Linique, nec qui mania condidit

Inermis, sed
 impauida
 barbariem
 pellit.

Inferatos
 mores sa-
 mans.

Thebana

Alma sa-
pientia vi.

Thebana, facundique voce
Mercurij, fidibusque Phœbi:
Fida sed alma vi sapientie
Quæ Missa ab alto vicit vt hætenus,
Sic vincet, eternoque tandem
Omnia subijciet Parenti.

Populorum
triumpha-
trix.

Qui vos ministros quod sibi legerit,
Res gesta clamat, clamat & exitus
Spe maior, adductis opimo
Tam cito tot populis triumpho.
Quos ante nec dum nomine cognitos
Portare CHRISTI nunc dociles iugum
Miramur, ingenti re mixta
Letitia simul, & stupore.

Iesu No-
men Socio-
rum com-
plet pecto-
ra, & ex-
undat ab
ore.

Sed quid volenti non facile est Deo,
Deique Verbo, Virgineo satum
Quod ventre, prognatumque nostri
Credimus ad generis salutem?
Hic ille IESVS progenies Patri
Æquæua celo quod fuerat manens:
Humana sed de matre sumpsit
Membra, viam reserans Olympo.

Hic ille cuius nomen amabile
Ut vestra complet pectora, sic sacro
Prorumpit exundans ab ore,
Assidua coliturque laude.

Nec parua laudi gratia. Nam pijs
Aspirat Orsis Omnipotens Deus,
Firmatque quas res cumque Nati
Auspicio geritis secundo.

Societas,
Caluini,
Lutheri, &
aliorū He-
reticorum
domitrix.

Nec de receptis gloria Barbaris
Est maior illa quam domiti dabunt
Caluque Lutherique, & omnis
Collunies simul impiorum.

Fremant

*Fremant superbi, nec teneant minas,
Bellumque, caedesque, & rabiem parent,
Causamque, quam ius damnat equum
Vi vetitis tueantur armis.*

*Vos ista prudens simplicitas, bene
Morata se se nec leuis efferens,
Defendet insontes. At ipse
Se rabidus male perdet hostis.*

*Qui quo cruentus saeuierit magis
Plus iude damni comperiet, videns
Vicisse quos victos putarat
Et cineri superesse vires.*

*Et quo ma-
gis vexata,
eo victri-
cior.*

*Ita cecinit eleganter Antuerpiensis Antistes, vt refertur in Catalogo
Scriptorum Societatis, per Ribadeneiram, & Alegambe initio.*

60. *, A PETRO CARRANZA Episcopo Fluminis Argenti-
tini, siue Boni-aëris in Peruuio, ex Sacro Ordine Carmelitano in
Concione Beatif. S. Ignatii fol. mihi 9 col. 2. Vbi (inquit) Gens do-
ctior quam in Societate IESV? Quis Pater filios habuit sapi-
entiores, quam B. Ignatius? doctos in Cathedris, acutos ar-
gumentis, sapientes in pulpitis. Si filius sapiens lætificat Pa-
trem, vt diuina canunt oracula: tantus illorum numerus læ-
titia magna sanctum afficiant Ignatium necesse est, vt qui sunt
adeo docti, eâ charitate præditi, vita, & exemplo ita eximij,
ijque Operarij in vinea Dei, idque non in sola Hispania, toto-
que Orbe Christiano, sed ad barbaras gentes, longe diffitas
plagas, ac incognitas suorum filiorum doctrina penetrauit;
de quibus non incongruè, aut citra comparationem, aut æ-
qualitatem, quod de Christi discipulis Dauid, affirmare no-
bis licet: in omnem terram exiuit sonus eorum, &c. Vbi que
enim gentium doctrinæ Christianæ Scholæ, Congregatio-
nes, præceptiones, Conciones, ac expeditiones spirituales
Societatis IESV vigent. Hæc Religio illa Turris Dauid est
adeo celebris in Cantioorum libro, armis adeo instructa,
mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Quæ

*Nulli esui-
tis sapien-
tiores in ca-
thedris, &
in pulpitis.*

*Ij charitate
præditi vi-
ta, & ex-
plo eximij.*

*Ad longe
diffitas, &
incognitas
orbis plagas
penetrarunt.*

*Eorū varia
ministeria
ad hominū
salutem.
Pl. 18. 5.*

*Societas
Turris Da-
uidica, ar-
mis ad Ec-
clesia defen-
sionem, &
contra He-
reticos re-
ferta.*

Q

licet

Cant. 4.4. licet de Ecclesia dicta sint, Societati hodie accommodamus, quæ Turris est David armis ad Ecclesiæ Euangelijque defensionem referta, impios Hæreticos scientia, ac doctrina laceffendo. Ex hac Turri prodire armati duces, ac strenui fidei defensores; hinc celebres Salmerones, eruditi Bellarmini, docti Maldonati, ac insignes Toleti, & alij complures, quos referre operosum est. Hoc eius de Societate iudicium fideliter latine redditum.

Eius Institutum, munita, vita, moresque laudantur.

61. A GISBERTO MASIO Episcopo Silueducensi, cui summa eloquentia Ciceronis Belgici cognomentum peperit: is quoties colloquijs priuatis, quoties publicis pro concione sermonibus, nostrum Institutum, munita, vitam, moresque ad ruborem Patrum, ad emulorum dolorem, deprædicauit? Quo die Ignatij in Beatorum album relati solemnia Societas celebrabat, ipse peracto splendido Sacrificio in Cathedram ascendens, ad pulcherrimam audientium coronam pro sua facundia ad eò magnificè de B. Patris, deque Sociorum laudibus verba fecit, ut impatiens tanti præconis inuidia nonnullos in ipsummet concitarit Antistitem, ausos de superiori loco carpere, quæ ille dixerat, argumentisque refellere: quibus mox facti penitentibus haud grauatè vir mitissimus condonauit iniuriam. Sic in Imag. 1. sec. Soc. fol. 884.

Quanti habita à Remigio Episcopo?

62. A REMIGIO DRUITIO Brugensium Episcopo, qui Societatem quanti faceret, non obscure prodidit, cum in summis Republica angustijs, negante Magistratu, parem se alendo Societatis Collegio, respondit, Se potius, quam Collegium Vrbe cessurum. Ita Ibidem.

Cognita in morte à Lamberto.

63. A MATHIA LAMBERTO, qui medius inter Rodouanium, Druitiumque insulas gessit, morti iam proximus, quando sublucente alterius vitæ radio clarius apparet rerum color, Sacerdotem nostrum ad sese euocauit, cui omnes antea vitæ noxas aperuit, perpetuamque Societati, quam adhuc male cognitam habuisse, fatebatur, eleemosinam donauit. Ibidem.

Et à Carolo Masio.

64. A CAROLO MASIO Gandauenfi Episcopo, cui eadem ac Lamberti sub extrema vitæ tempora vox fuit, quæ dolentis animi sensura

sensum exprimebat, de tam sero cognita, amataque Societate. *Idem & voto multis audientibus semet obstrinxit*, Si ex morbo conualesceret, dotandæ in ea Vrbe Societatis. *Ibid.*

65. A FERD. MARTINEZ MASCAREÑAS Episcopo Al-garuiensi, qui singulari illo suo erga nos affectu, & existimatione, Societatem appellabat Parentem Optimam, è cuius sanctissimo Instituto tanquam ex Equo Troyano plures iam religione, literis, ac morum probitate Principes viri prodierunt. Ita ille in *Censura Tom. P. Suarij de Defensione fidei.*

Parent
Optima: è
cuius Insti-
tuto velut
ex Equo
Troyano,
religione, ac
literis prin-
cipes viri
prodierunt.

66. A PETRO ALOYSIO Episcopo Tricaricensi etiam Apo-
stolico Nuncio literis ad P. Drexelum datis 19. Aprilis ann. 1630.
Vetus (inquit inter alia) mihi cum Societatis IESV hominibus
consuetudo est, quam à puero cum literis, & moribus primis
hausi, ac semper colui, &c. Ita Tom. 1. Operum P. Drexelij in
principio. Idem Antistes literis alteris ad eundem: Glorior (in-
quit) me à pueris educatum fuisse disciplina Patrum Societa-
tis, vel ex eo capite, quod is Ordo viris eximijs abundet in
omni eruditionis laude, inter quos, &c. *Ibidem initio Eiusdem*
Tom. 1.

Societas
estimata.

Et viris in
omni eru-
ditione
eximijs
abundans.

67. * A IOANN. EMANVELE Episcopo Zamorensi, sic
Societatis, & sociorum innocentiam in Concilio Prouinciali Salman-
tino, propugnante. Ego (inquit) iurabo Reuerendissimi Patres
non assistere spiritum sanctum in hoc Concilio, siquidem in
illo intentatur tractari res adeo graues, & molestas aduersus
tam sanctam Religionem, & quæ tantum fecit fructum suo
Instituto, & exemplo in Ecclesia Dei. Ita Tom. 4. Vir. Illust.
Soc. in vit. P. Araoz cap. 1. §. 6. fol. 641.

Propugnata
eius inno-
centia in
Concilio
Salmanti-
no.

Fructus in
Ecclesia ex
eius Insti-
tuto &
exemplo.

68. A FRAN. DIOTALLENO Episcopo S. Angeli, Nuncio-
que Apostolico Polon. in Decreto quodam aduersus Monita priuata
dat. 14. Nouemb. ann. 1615. Cum insigni (inquit) labe rotius Ec-
clesiastici Ordinis, impio, & sacrilego conatu sit sparsus libel-
lus famosus contra Societatem IESV, Monita priuata eius-
dem Societatis falsò inscriptus, &c. Nos & pro singulari no-
stro affectu erga eundem Religiosum Ordinem de Catholica

Defensa
contra li-
bellarium.

Est Ordo de
Catholica
Religione
optimè me-
ritus.

Republica optime meritum, & vt bonæ famæ (quæ plurimum ad propagandum diuinæ maiestatis cultum vbique valet) status Ecclesiastici vniuersi prospiciamus, &c. Ita apud *Aules in Defensorio Soc. contra Spinum n. 288.*

Iterum defensa contra maledicum.

69. * A CAMILO CAETANO Nuncio etiam Apostolico in Regnis Hispaniæ, qui Religiosum quemdam de Societate male loquentem perpetuæ reclusioni condemnauit, & inter alia sententiæ verba, hæc nimis honorifica protulit. Hoc (dicebat) non quia iudicemus illum malam doctrinam prædicasse, quia de hoc cognoscere ad hoc Tribunal non pertinet, sed quia sine ratione, nec causa aliqua de dictis Patribus Societatis tantum bonum Christianæ Reipublicæ inferentibus, ac de Religione adeo insigni & vtili diuino seruitio, & Ecclesiæ sanctæ, detraxit, bonamque opinionem, ac exultationem, quam populus iuste de illis habet, læsit, &c. Ita apud *citatur. Aules n. 413. ex Ribaden. in Hist. Prouin. Hispan. lib. 7. cap. 4.*

Religio insignis & vtilis Ecclesiæ Sanctæ.

Ignatius Luthero oppositus.

70. AB HIERON. BAPT. DE LA NVZA ex Sacro Prædicatorum Ordine, Episcopo Barbastrensi: Anno ipso (inquit) teste Genebrardo, quo Lutherus aduersus Ecclesiam Sacramentorum vsum & præcipue aduersus Sedem Apostolicam, & Romanum Pontificem suis hæresibus bellum indixit, prouidit Deus gloriosum Patrem Ignatium de Loyola, qui primo ab Apostolo Petro, deinde à cælorum Imperatrice visitatus, initium dedit foundationi instituti Sacri Societatis IESV, quæ vna est ex florentibus Religionibus, quas habet, & habuit Ecclesia, in speciali cura persuadendi Sacramentorum vsum, & in Sedis Apostolicæ, Romanique Pontificis auctoritate tuenda. Sic ille Tom. 3. *suarum Homil. super Euang. hom. 43. num. 13.*

Societas vna ex florentibus, Religionibus, quas habet Ecclesia:

In Sacramentorum vsum suadendo, & Pontificis auctoritate tuenda.

71. * A LAVR. HVRTADO DE MENDOZA Episcopo Ianuariensi in Brasilia, in *Approbat. Thesauri linguæ Paraquariæ Matrini typis editi, ann. 1639. per P. Antonium Ruiz, ubi ille Paraquariensis nostræ Societatis labores, feruorem, ac zelum erga Indorum conuersionem pulcherrimo penicillo depingit his verbis:*

Testor

Testor hac Guaranacia Lingua illos (*Patres scilicet nostros*) suo magno zelo, multis, ac non vulgaribus laboribus, maximum in infidelibus ad diuinum obsequium conuertendis fructum ferre: quos non solum è barbaris suis moribus ad fidem nostram traducunt, sed etiam ad vitæ politicæ mores, magno diuini simul, ac Regij obsequij emolumento, cum illa gens non perinde ac Peruana aliæque in India, eiusmodi sit, à quibus alia sperari commoda possint, aliæue præter eas, quas dixi, diuitiæ. Atque vtinam Prælati, qui hic in Brasilia tam prope à Paraquaria, atque Argenteo Flumine absumus, ita nostris in Diocesisibus eiusmodi spiritum, zelum, ac fructum experiremur. *Sic ille ibi. Et in Approbat. libri Conuersionis spiritualis Paraquariae ex Eodem P. Antonio Ruiz typis ibidem mandati, non potuit idem benignissimus Præsul calamum temperare. Affirmo (inquit) non solum nihil contineri, quod à bonis moribus, ac fidei nostræ veritate alienum sit, sed aliquando apparere quæ Deus in conuertendis, & ad Ecclesiæ Sanctitatem reducendis illis Prouincijs, ac tot hominibus plusquam barbaris, Idololatri, Religiosorum Societatis zelo, ac labore perfecit. Idque cum toto hoc libro manifestum fiat, tum præsertim §. 34. Quæ omnia dictis Religiosis debentur, qui in ijs regionibus Viridarium florum cælestium construxerunt nouamque ac primitiuam Ecclesiam, quam infernalis lupus tot modis vastare conatus est, ac magna ex parte vastauit, coactis illis populis patrio solo abire, ac fugere, iuxta illud, Exterminauit eam aper de sylua, & singularis ferus depastus est eam. Plurimarum ergo rerum ex illis, ac præcipuè fructus tot animarum, ac gloriæ Dei, quod Reductiones illæ, meæ Diocesi conterminæ sint, idoneus esse testis possum. Itaque is solum cui ignotum non est, quantum hoc sit, quæ res gestæ sint, quæ ibi rerum penuria, quæ Indorum ferocitas, quos ij religiosi in immensis illarum terrarum spatijs, tot inter deserta loca, per montium iuga, ac nemorum latebras inuestigandis, ac cogendis humanis illis*

Magnus Sociorum zelus, & labor in Infidelibus Paraquaria conuertendis,

Eorum fructus.

Viridarium florum cælestium in his regionibus construxere:

Nouamque, ac primitiuam Ecclesiam. Pl. 79. 14. Sociorum laboribus, ac sudore Fundatam.

belluis mutua se cæde saginantibus, vbi nulla neque auri, argentiue emolumenta, nec alia commoda, quemadmodum in reliqua India, subire solent, is solum æquus insignium illorum facinorum, quæ hic referuntur, æstimator esse possit. Itaque illi Prouinciæ, sine aliarum iniuria, illo licebit vti, plus omnibus laboraui. Hoc tanti Præsulis iudicium de huius nostræ Paraquaria Socijs: quid iam illis falsa obtreçantium inmicorum iudicia nocere poterunt? quid fabule? quid figmenta?

In Para-
quaria Pro-
uincia plus
omnibus
laboraui.
1. Cor. 15.
10.

72. A PAVLO ARESIO Episcopo Tortonenſi è sacra Regu-
larium Clericorum Familia in ferm. de tribus Martyribus Iaponiæ
à sol. mihi 12. vbi miris Elogijs Ordinem nostrum commendat, quæ
fideliter latine traducta sic se habent. Societas (inquit) IESV est
veluti quoddam Viridarium omni fructuum vbertate, ac
florum venustate conspicuum, cuius præconia, laudesque
ipsius Familiæ alumni eloquentia exculti tantummodo cele-
brare valerent, nisi innata ipsorum modestia eruditissimis
linguis fræna conijceret. Verum ipse sese prodit tanti virida-
rij, fragrans odor, fructuumque suauitas. Et quænam Or-
bis terrarum plaga vtrumque non percipit? vbi nam non
diffunditur suorum exemplorum maturitas, suorum verbo-
rum tanquam florum suauitas, & pulchritudo? ô Virida-
rium pulcherrimum, & vberimum, in quo vnum planta-
rum genus, non vna Viridantium, ac suaueolentium her-
barum species insita vegetat: sed quidquid pulchrum, quid-
quid optimum alibi cum laude florere cernitur, id omne in
huius Horti areolis consitum, tum oculorum voluptate, tum
diuinæ maiestatis præconio cernimus. Hic Eremitarum mo-
res Vernant sanctissimi; hic Mendicantium viget beata pau-
peries; hic Prædicantium ignitus animarum zelus adolescit;
hic Monachorum semper compressa voluntas exurgit, ac
crescit; hic Doctorum omnigenæ sapientiæ manat perenni-
tas. Et si è Viridarijs quasi è penu non tantum ad vitæ su-
stentationem necessaria carpimus, verum etiam oculorum
delicias, varia vel herbarum, vel florum, vel plantarum
capimus

Societas
Viridarium
est omni
florum, ac
fructuum
vbertate
cōspicuum.
Cuius odor
per totum
Orbem dif-
funditur

In quo Ere-
mitarum,
mores, Mē-
dicantium
paupertas,
Prædican-
tium zelus,
Doctorum
sapientia
vernant.

capimus oblectamenta, pari ratione in hoc florentissimo Societatis Hortulo, non tantum præceptorum iussa completio, verum etiam spiritualium exercitiorum veræ animorum delitiæ vigent. Hortus, vt aliquibus placet, ab eo nomen sortitus videtur, quod in illo semper aliquid oriatur. In hoc amænissimo Societatis IESV Horto, quot, quantaque virtutum incrementa in dies pullulant, & adolefcunt? Mirandi tantorum operum fructus, imitanda exemplorum varietas, procera sanctissimorum Virorum quasi plantarum series, medicinalium ad curandos animi morbos doctrinarum folia semper Virentia, nec non ad omnes Orbis terrarum tractus extenios cernimus tantarum plantarum ramos ad captanda in sacris excursionibus animarum lucra, ad implenda cæli horrea tanta fruge, tanta segete Prædestinatorum. Quapropter, ni fallor, optime de hoc Horto dictum assero illud Cantic. 4. Hortus conclusus, Fons signatus, emissiones tuæ Paradisus. Cur te non conclusum appellem Hortum, Paradisum, ac delicias Christi Domini? quem exactissimè sacrarum legum tuarum observatio vndique claudit, vndique sepit, ac munit ad arcendos Cocytiarum bestiarum incurfus? Fons ille vero scientiarum ac doctrinarum tuarum iure signatus asseritur, cui nunquam non adstipulatur sacræ paginæ auctoritas, & testimonia. Vnde omnis illi firmitas, tutamen ac veritas accersitur, cuius deductis in omnem regionem riuis, & exulta irrigantur Christianorum arua, & squalentia fecundantur teliqua Paganorum. Nec desiderabile hic vitæ Lignum, vbi IESVS vitæ scatebra, vitæ radix suo Nomine Familiam hanc insigniuit, ditauit, ac munijt. *Hæc ille quàm pereleganter, & honorificè.*

73. * A GASPARE de VILLAROEL Archiep. Charchensi in Peruuio, Augustiniano, ac Scriptore doctissimo. *Is in Concione Canonizat. S. Ignatij sol. 6. Literis (inquit) est adeo instructa* Societas, vt si Theologia interiret, in ea reperiri posset: vbi omnes eruditi, prudentes omnes, periti; nullus non doctus.

Concio-

Hortus est amænissimus virtutum incrementis, Operum fructibus, & exemplis ornatus.

In quo procera sanctissimorum virorum planta exurgunt,

Quorum folia ad sanitatem gentium & rami ad animarum lucra.

Cant. 4. 12

Hortus conclusus sacrarum legum observatione.

Fons scientiarum sacræ paginæ auctoritate signatus.

Cant. 4. 12

Paradisus dilitiarum Christi, cuius lignum vitæ IESVS

Gen. 2. 9.

Societas quam fit instructa litteris.

*Habet Con-
cionatores
præstantes,
homines
doctrina
eximios.*

*Eius Oratio
frequens:*

*Et man-
suetudo.*

*Aliena ab
inferendis
iniurijs.*

*Eius sobo-
les Cruci
mortifica-
tionis af-
fixa.*

*Societas
est Calum-
niam.*

*Cuius inco-
la castitate
Angeli, ac
Seraphini.*

*illa iuuen-
tutem, ru-
des Indos
ac barbaros
Æthiopes
excolit.*

*Innumeri
eius labores
in hoc mi-
nisterio.*

*Omnes cõ-
plectitur, vt
omnes lu-
cri faciat.*

Concionatores (*ait fol. 7.*) adeo præstantes in Societate, homines doctrina ita eximij vndenam? unde doctrina tam multiplex? tanta in docendo peritia, unde hauriri potest? ex Oratione, ita certè. Oratio tam frequens, meditationis studium, contemplationis diuinarum rerum exercitium, quod in Societate viget, quid aliud, quam reuera disciplinas tradere? ac supremo huic præceptori operam dare? *Quæ (subdit fol. 8.)* in corrigendis erratis Societatis mansuetudo? leueritas in flectendis quàm mira! ab inferendis ignominijs quàm aliena! in præcauendis periculis quàm prouida! Nec ijs, quos euomere cogitur infamiae notam vellet inuri. Quibus rebus (*ait fol. 10.*) ô sanctissima Societas tuos homines non exerces? quibus non experiris? quibus non mortificas? nemo est in te, qui non Cruci videatur affixus. Vestitus vilitas, nulla calceamentorum elegancia, nullus cubiculorum Ornatus, communis literatorum, atque illiteratorum victus, quid aliud est, quam tuam sobolem Cruci perpetuò affixam habere? Gloriosissimus (*addit fol. 12.*) Ignatius noui cuiusdam Cæli conditor illustris, cuius incolæ castitate Angeli sunt, cælestem puritatem suam, & Angelicam castitatem, tanquam propriam suis reliquit filijs Ignatius: è cælesti videntur materia conditi: Seraphini quidam sunt: in quouis puero, qui per plateas, & compita vobis occurrit, totius Ordinis huius laus sine maculæ discrimine enitescit. *Et fol. 14. concludit.* Id vero mirum magis in Societate cum Eam laborare Video in ingrata iuuentutis moribus excolendis, in rudibus Indis formandis, barbaris Æthiopibus erudiendis, superatis montium iugis, calcatis niuibus, desertis ac remotissimis locis peragratis, magno sibi honore, errantem misellum, ac inter saxa, ac rupes desertum, ipsisque rupibus, ac saxis magis saxeam Indum conquirere. Nec tamen miror hanc animorum magnitudinem, qui omnes omnino, siue pueros, siue viros, siue senes, doctos iuxta ac rudes, victos, ægros, improbos quosque complectuntur, sed illud fieri omnia, omnibus, vt omnes Christo

lucris

lucri faciant: illam sui moris negligentiam, vt suum morem perfectius teneant, solitudinem sibi familiarem deserere, vt eos cum quibus agunt, meliores reddant. Hic vero summus amor est. *Hec ille latinè fideliter traducta.*

* AB EODEM: *In Censura Tom. 2. Sapientis Christiani* per P. Franc. Aguado: Hos (inquit) Societatis Patres contem-
templor totam terram operientes eâ formâ, qua de Apibus dixit Poëta: It nigrum campis agmen: Harum apum exercitibus nigricant campi: eorum examina Germania vidit, Flandria, omnesque deturpatæ Nationes, earum aculeos trepidante semper hæreli. *Vel vt Hispanè dixit eleganter Antistes, Temblando de sus aguijones siempre la Eregia.*

AB EODEM: *Qui in Commentarijs super Iudices in Indice Euangeliorum pro Sacris Concionibus, Mense Iulij in festo S. Ignatij Parentis nostri sanctissimi, Certe (inquit) huius Angelicæ Societatis homines sunt strenui pro Religione milites, qui innumeras reportarunt victorias. Neque est cur eas ceteri inuideant illis, sed proprias per charitatem faciant, vt contigit Gregorio Magno, qui vincere se dicebat, cum Recarædus victorias reportabat. Certe Nomen IESV huius Religionis insigne, omnes hostium cuneos territat, facileque proster- nit. Noluit enim Ignatius se huius Militiæ Ducem dicitare, & ideo illius exercitus fiunt hostibus admodum formidabiles. Missiones huic Religioni consuetæ, summa Religiosorum mortificatio, nam peregrinari durissimum. Hec ibi doctissimus Antistes.*

AB EODEM: Sancta (inquit) Societas mea commendatione non indiget, quæ Seminarium est Sanctitatis, & toto terrarum Orbe bene habitata: in qua incomparabilium virtutum ingens virorum numerus: & qui cum ea lites habet, cum sexaginta millibus hominibus litigat: qui omnes vnione, & conformitate vnicus homo est, viribus autem sexaginta millia. *Ita ille in Epist. ad Episcop. Paraquariens. D. Bernard.*

R

Eius filij apum examina.

Quorum aculeos hæresis trepidat.

Strenui pro religione milites, innumeras reportantes victorias.

Iesu Nomen Societatis insigne hostium cuneos territans.

Ideo fit exercitus hostibus formidabilis.

Eius Missiones laudantur.

Societas sanctitatis seminarium.

In ea in res incomparabilium virtutum & virorum numerus.

Eius filij viribus multi, vnione vnicus homo.

de Cardenas, que habetur in 1. Par. sui Regiminis Ecclesiastici Pacifici. quest. 1. art. 12. fol. mihi 163.

Societas ex fide, ac zelo in animarum conuersione laudata. 74. * A MELCH. MALDONATO, ET SAAVEDRA

Episcopo Tucumanensi, Augustiniano, eximioque uerbi diuini Ecclesiaste, qui in Epist. exhortatoria ad P. Didacum de Boroa Societatis nostre Prouincialem in Congregatione Cordubæ Tucumano-

rum, sic in huius Prouinciæ commendationem, aureo, ut solet, calamo scribit. Cum adeo, inquit, nobis probata sit SOCIETATIS fides, ac zelus, quo honori Dei, ac animarum conuersioni studet, nec minus compertum nobis sit, quam operam Ecclesiæ in hac Diocesi hic Ordo Prædecessorum meorum tempore nauauerit, suam illis opem, ac labores cum Mis-

sionibus, cum Infidelibus ad Christum adducendis conferendo, ac vniuersim per Vrbes omnes quouis tempore, diu,

noctuque cuilibet hominum generi ad animarum commodum inuigilando, Nosque ipso nostro etiam tempore experti sumus, ac suam præterea Paternitas Vestra nobis fidem obstrinxerit, hæc Christianæ pietatis officia in posterum non intermittenda, eam Regis, seu istarum Ecclesiarum Patroni, ac ipsius diuini Numinis, seu omnium communis Domini, cui soli dignis illa præmijs afficiendi facultas sit, ac nostro etiam nomine hortamur, hoc Deo, & Ecclesiæ suæ obsequium præstare velit, &c. Ita apud Hist. Con-

uersionis spiritualis Paraquariæ, auctore P. Ant. Ruiz de Montoya S. 78. fol. 96. Et ibidem S. 79. fol. 97. litteris ad Regem nostrum Philip. IV. subiungit. SOCIETAS IESV est quæ verè Maiestatis Vestræ, ac Episcopi conscientias exonerat: quia in Urbibus die ac nocte ad rudium institutionem, ac ægrotorum, præsertim vero Indorum ac Æthiopum expiandos animos, insigni charitatis, ac religiosæ vitæ exemplo incumbit.

Episcoporum, ac Regis conscientias exonerans. Insigni exemplo incumbens in rudium institutionem & præcipue Indorum, ac Æthiopum.

Litera in Societatis defensionem. * AB EODEM; In responsione ad Epistolam D. Fr. Bernardini de Cardenas Episcopi Paraquariæ. Ad duo puncta, inquit, quæ assert Epistola Vestræ Dominationis Illustriss. mihi est respondendum. Primum est vestræ Illustrissimæ ex Prouincia

cia

cia Paraquaria Episcopatu suo expulsio, vbi dicit me, Vicariumque meum, publica præconis voce declaratos fuisse suspensos, seu Pontificia administratione interdictos. Secundum punctum est, Tumultuum illorum causam fuisse SOCIETATEM IESV, quam ad reformandos Episcopos institutam esse affirmarunt, & alia quæ sapiunt hæresim, aut certè sunt hæretica. Ad Primum respondeo, tantam ventorum insaniam, huc inde perflauisse, vt ad plurimorum aures pertulerit, non quidem bonum, nescio tamen ego an verum. At quod eorum causa fuit SOCIETAS IESV, & factus tam horrendos pepererit, credo id me legere in litteris Vestræ Ill^{mæ}. & credo etiam quod in Epistola Domini Francisci Lupertij Prouincialis SOCIETATIS IESV perlegi, quam penes me habeo, & est breuis narratio, modestissima, & summæ reuerentiæ & venerationis erga Vestram Ill^{mam}. absque vlla criminatione, vel querela, imò absque vel minimo indicio alicuius actionis Vestræ Ill^{mæ}. Epistolam Epistolæ contuli & inueni in Epistola P. Prouincialis modestiam, & prudentiam viri nobilissimi, & Religiosi è SOCIETATE: cuius Domine mi, neque Vestra Ill^{mæ}. neque ego possumus inficiari, nos fuisse discipulos, & edoctos ab ea multum boni: Inueni autem in Epistola Vestræ Ill^{mæ}. quod aures præbuerit sinisteris relationibus, quas in illa regione fieri arbitror contra meliores: credat Vestra Dominatio Ill^{mæ}. Dæmonem non nisi aduersum se præliantes, illic arma capeffere, & bella mouere. Si fecit ibi SOCIETAS, vt ego, Vicariusque meus suspensi promulgaremur, tantum apud me valent actiones istius Religionis in ijs quæ spectant ad diuinum obsequium, & adeo mihi perspectus est zelus illius, vt si fecerit, factum oportuit; sin autem, non oportuit, credat Vestra Dominatio, SOCIETATEM id non fecisse. Domine mi, defensione nostra non indiget Vestra Ill^{mæ}. SOCIETATEM debeo defendere, quia quid sit SOCIETAS IESV noui à puero, sicut & Vestra Dominatio, & ambo debemus tueri iustitiam illius

Eius actiones, ac zelus commendantur.

*Persequi-
tur Para-
guaria,
eum hono-
ratur Ro-
ma. in Gal-
lia, &c.*

*Plena vo-
luminibus
pro fide,
& contra
hæresim.*

*Referta
Martyri-
bus.*

*Eius silen-
tium in op-
probrijs, &
contume-
lijs.*

communitatis, quæ dum in Paraquaria persecutionem pati-
tur, Romæ filij & fratres Regum, & Limæ Episcopi eam
quærunt, quorum alter Regna sua, alter Episcopatum relin-
quit, ut in eius claustris saluetur: Ecclesia vero Lugonem ex
ea ad Purpuratorum Patrum dignitatem Eminentissimam
euehit, cuius opera utatur in rebus maximi ponderis, atque
momenti. Rex Galliæ inter brachia Societatis emoritur: ip-
samet Ecclesia Brachium suum Dextrum eam nominat: Bi-
bliothecæ totius Orbis non capiunt eius volumina pro de-
fensione fidei Catholicæ, & contra hæresim composita: heri
exorta est ista Religio, & hodie referta est Martyribus, quo-
rum nullus passus est ut Hæreticus, &c. Ad punctum hære-
seos respondeat Vestra Dominatio Illma. homini qui talia
refert, mentiris; arripiat flagellum, eum de Templo proi-
ciat, exturbet, & eliminet ab aula sua, & tandem ab huius-
modi nebulonibus conquiescet, &c. Domine, vnum est
notatu dignissimum, quod in omnibus istis Regnis, non di-
citur de Societate IESV, quod in Paraquaria sese insinuet, &
inferat in domos feminarum, & eas sollicitet, neque similia,
quæ ad mores pertinent, ad nos perferuntur, quæ quidem
cum sint humanæ naturæ ingenta, creditu faciliora forent:
verum permisit Deus ea confingi, & adscribi viris Dei, quæ
suapte naturâ sunt improbabilia, ab humana fide longe alie-
na, & quæ quamuis illi conticeant, suomet horrore refellun-
tur: magna tamen iniuria illata est eis, Hæreticos eos appel-
lando, & cetera commentitia, & vero dissona eis imputan-
do, sed & præclaram admodum defensionem præferunt,
silentium suum in tantis opprobrijs, & contumelijs, imo ho-
norifice & reuerenter loqui de Vestra Dominatione Illma. &
de nullo querelas agere, à quo atrociter mordeantur, &c.
Hucusque Epist. tanti Prælati quæ (sicut alia fideliter latinè tra-
ductæ) refertur in Memoriali ad Philip. IV. Matrini typis manda-
to per P. Iulian. de Pedraza ann. 1657. pro Prouin. Paraquaria So-
cietatis fol. mibi 18. Cuius innocentia propugnaculum firmissimum

vel hac sola Antistitis Tucumanensis Epistola vere aurea, esse potest.

75. AB AMBROSIO VIOLA Episcopo Laquedonensi ex Ordine Predicatorum in Approbat. libri P. Sfortie Palauisni (iam Cardinalis meritisissimi) cui Titulus est, Vindicationes Societatis, sic ait: Ad omnem securitatem arcem construit munitissimam, atque sanctam IESV Societatem vineam Domini electam sepe ita circumdat, vt iam amplius serpere insidiantes minime valeant: & quod maius est legentes mirifice allicit, rapitque; fateor (sic me experiente) mira suauitate in Societatis dilectionem cogit.

Ars munitissima, ac vinea Domini electa.
Ier. 2. 21.

76. A THODORO Episcopo Paderbonensi, qui cum Vniuersitatem in sua Diocesi fundasset, eamque Societati traderet, dixisse fertur, Se affectu, zeloque boni publici, qua religione, qua sapientia procurandi, propagandique, Religioni quidem Templum, sapientia vero Gymnasium Academicum, Collegium vero Patribus Societatis IESV, tanquam fides vtriusque thesauri dispensatoribus aeternum consecrasset. Ita in Panegyrico, quem Archiducalis Academia Molshensis Leopoldo Archiduci Austria, eius Fundatori dicauit lib. 4. c. 6. fol 253.

Eius filij vtriusque Thesauri religionis ac sapientia fidei dispensatores.

77. A IULIO SPINOLA Sedis Apostolica Neapolitano Nuncio, qui peste ibi ingruente, hanc Epistolam 4. Septemb. ann. 1656. Italice dedit ad Gosvynum Nikel Societatis Praepositum Generalem. Quemadmodum (inquit ille) animo concepi semper, quod vnum e maioribus, magisque conspicuis, quae habet Dei Ecclesia, ornamentis sit Societas IESV, ita infinite sum gauisus, cum vndique personare audirem applausus, quibus est celebrata, quod in hisce, quas haec Vrbs perpeffa est, calamitatibus operam suam plane singularem, ac praecellentem exhibuerit in exercitatione facinorum vere ac flagrantissimae charitatis. Ita apud P. Ioan. Nadafi in Heroibus, & victimis charitatis Societatis fol 546. Vbi ille subdit super sedeo alijs adscribendis, quae istuc laude alios supergressa testatur singularis magni illius Praefatus erga Societatem propensio, & elegans calamus egregia erga nos

Societas vnum ex maioribus, magisque conspicuis ornamentis, quae habet Ecclesia.

Eius opera singularis, ac praecellens in exercitatione vera, ac flagrantissimae charitatis.

voluntatis interpret Nam ea tametsi auctoritatem habeant à manu illa, calamoque profecta; cum tamen tanta sint, ut ea per modestiam referre nobis non liceat, malim nos eam eius laudem potius mereri, quam scribere.

Principis
Ernesti
noui Anti-
stis Leodien-
sis in
Societatem
fauor.

78. AB ERNESTO Guilielmi Bauariæ Ducis fratre, is Leodien-
sis Pastor, ac Princeps creatus, tam præclara Sociorum, qui ad-
huc Leodij egerant, opinione imbutus, ut hæc ipsa verba ad Genera-
lem Claudium scripserit, Cum autem Vestræ Societatis Patres
in dicta nostra Ciuitate concionibus, & Sacramentorum ad-
ministracione ab eo, quo ibi cœperunt esse tempore, talem
in Catholica Ecclesia, & religione profectum per Dei gra-
tiam fecerint, ut omnibus alijs circumuicinis Prouincijs Bel-
gicis in hæresim, & seditiones varias lapsis, sola Ecclesia, &
patria Leodien-
sis religionem Catholicam retineat, nullisque hæreticis locum concedat, omnem adhibere operam tene-
mur, & desideramus ut id sit perpetuum; Patres vestri tanti
boni auctores nullam vnquam è nostra ciuitate, & Prouincia
recedendi occasionem habeant, sed ipsis de Ecclesia, & loco
professioni ipsorum maxime idoneo, doteque sufficienti pro-
uideatur. *Hactenus ille; qui urgente Leuino Torrentio insigni viro
pietate, ac literis Collegium absoluit. Ita Par. 5. Hist. Soc. Tom. I.
lib. 1. n. 180.*

Is Colle-
gium ab-
soluit, à
Card. Ge-
rardo in-
choatum.

Aduentus
Societatis
frustra ex-
positur in
Mexicum.

79. A VASCO DE QUIROGA Episcopo Mechoacanensi
in Regno Mexicano: Is, perlata illuc fortè primâ famâ confirmatæ
per Sedem Apostolicam Societatis IESV, institit vehementer, missis
etiam ad hoc in Hispaniam vno è suis familiaribus, lecto venerando-
que Sacerdote, ut aliquot è socijs ad se mitterentur, quod vbi tum
impetrari non potuit, ad reuersum infecta re Canonicum Pius Anti-
stes, Spiritu sancto Auctore, ut viri Sanctitas, & euentuum fides
probat, hæc ipsa verba protulit: Nunc quidem digni non fuimus:
sed erit tempus quando huc quoque SOCIETAS IESV veniet
ingenti harum gentium bono. *Mortuo deinde optimo Præsule
cum esset auditum ab eius Canonicis de aduentu nostrorum in Mexi-
cum, ijs missa statim legatione Pascuariam accitis, ædes ipsa sacra, in
qua,*

Predictus
tamen est
ingenti il-
larum gen-
tium bono.

qua Vasus rem sacram egerat, ubique sepultus erat, cum adiun-
 eta domo, quam inhabitauerat, nostris est tradita. Ita Ibid. lib. 5.
 num. 208.

80. A PHILIPPO SEGA Apostolico Nuncio: qui aduer-
 sus morum, & opinionum monstra, nil prius curandum censebat,
 quam ut talia per Germaniam propugnacula (nempe Societatis Col-
 legia) passim disponderentur. Hancque vnā offerri maxime expedi-
 tam, & efficacem remedij viam. Quippe cum (aiebat) & recta
 vita, & casta doctrina esset necessaria, vtramque Dei gratia
 laudem in Societate constare, vt nihil magis terreret Hæresi-
 archas, seu confirmaret Catholicos, seu populos per simpli-
 citatem captos explicaret. Quare videri (subiungebat) diuini-
 tus ad conseruandam religionem & expugnandam impie-
 tatem genitam prouectamque, & roboratam hanc aciem.
 Sic Ibid. lib. 6. n. 46.

81. * A IOSEPHO GONÇALEZ Episcopo Palentino, Co-
 mite de Pernia ex Illmo. Prædicatorum Ordine ser. in Canoniz. S. Ig-
 natij Vallis. typis edito ann. 1622. ubi probat IESV Societatem in
 Muliere illa Apocaliptica amicta sole, ac stellis coronata, figuratam,
 & sic eleganter discurret à fol. 4. Vestis (inquit) Symbolum pro-
 tectionis est: sol Christus Malach. 4. Orietur vobis timentibus
 nomen meum sol Iustitiæ. Societas ergo, IESV sole ve-
 stitur, quia sub eius protectione, & vmbra tegitur, ac protegitur:
 quam protectionem Ignatio fundatori Romam eunti promisit idem IESVS
 Crucem baiulans, sic alloquens, Ego vobis Romæ propitiuss ero.
 Lunam sub pedibus Societas habet, quia omnem mutabilitatem calcas:
 semper vna, ac sibi constans Societas est, quæ non sicut luna mutatur. Et in Ca-
 pite eius Corona stellarum duodecim, quia filijs vere Apo-
 stolicis tanquam stellis fulgentissimis coronatur, secundum illud Dan. 12.
 Qui ad Iustitiam erudiunt multos, fulgebunt sicut stellæ, &c. Erat habens
 in vtero Mulier illa: Felices partus huius Religionis demonstrat,
 de qua dixerim quod de sponso sponsum Cant. 7. Venter tuus sicut aceruus tritici. ò

Iudicium
 de Collegijs
 Societatis
 honorifi-
 cum.

illa, Acies
 est diuini-
 tus missa,
 ad conser-
 uandam re-
 ligionem,
 & expug-
 nandā im-
 pietatem.

Et quæ in
 Muliere
 Apocalyp-
 tica figu-
 ratur.
 Apoc. 12.
 2.
 IESV Sole
 vestita.
 Malac. 4. 2.
 Lunam ha-
 bet sub pe-
 dibus. omnē
 mutabilita-
 tem calcas.
 Filijs tan-
 quam ful-
 gentissimis
 stellis co-
 ronatur.
 Dan. 12. 3.
 Apoc. 12. 2.
 Eius par-
 tus quam
 felices.
 Cant. 7. 2.

felix Mulier Societas! quæ tantam Sanctorum multitudinem tuis claudis visceribus, alij iam nati sunt, nascituri alij, semente adeo fecunda, vt Ignatio gratulari possemus verbis ipsis, quæ vnus ex amicis Iobo dixit. Et scies quoniam multiplex erit semen tuum, & progenies tua sicut herba terræ, & ingredieris in abundantia sepulchrum, sicut infertur aceruus tritici in tempore suo. Tandem. Cruciabatur, vt pareret. Sic Societas, cui bene conuenit locus ille eiusdem Iobi cap. 39. Nunquid parturientes ceruas obseruasti? dinumerasti menses conceptus earum; incuruantur ad fetum, & rugitum emittunt. Et vt de Cerua obseruat Plin. lib. 8. c. 32. apertum cum serpentibus bellum gerit, quos è suis speluncis vel sola respiratione trahit. Hæc Cerua Societas est, quæ cum Hæreticorum serpentibus semper belligerat: & quo tempore Lutherana peltis per Germaniam grassatur, nata in Hispania hæc Religio est, vt antidotum contra ipsam & Hæreticos, quos diris illa pressa doloribus Ecclesiæ parit. *Hactenus inter alia multa Præsul Illustrissimus.*

In quibus ceruam æmulatur: & in aperto bello cum Hæreticorum serpentibus.

Quos diris pressa doloribus Ecclesiæ parit.